

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Lisa Lewander

Är det barnpornografi?

Om hur misstänkt barnpornografiskt material prövas av domstolarna

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Ulrika Andersson

Termin för examen: period 1 VT2021

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
SUMMARY	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Centrala begrepp	4
1.3 Syfte och frågeställningar	5
1.4 Avgränsning	6
1.5 Forskningsläge	6
1.6 Metod och material	8
1.6.1 Rättsdogmatisk metod, rättsanalytisk metod, samt material	8
1.6.2 Empirisk metod	9
1.7 Disposition	11
2 BARNPORNOGRAFI ENLIGT GÄLLANDE RÄTT	12
2.1 Inledning	12
2.2 Om kriminaliseringens syfte	14
2.3 Vad är en pornografisk bild?	14
2.4 Vad är ett <i>barn</i> ?	17
2.5 Mangamålet NJA 2012 s. 400	19
2.5.1 Inledning	19
2.5.2 Tingsrättens och hovrättens resonemang	20
2.5.3 Högsta domstolens resonemang och kritiken mot domen	21
2.6 Vad påverkar brottets allvarlighet?	24
3 OM BEVISNINGEN I MÅL OM BARNPORNOGRAFI	27
3.1 Allmänt om bevisning i brottmål	27
3.2 Materialet	29
3.2.1 Sekretess	29
3.2.2 Att bedöma pubertetsutveckling	30
3.2.3 Att ta del av obehagligt material	33
3.3 Fingranskarens utsaga och fingranskningsprotokollet	34

3.4 Medgivanden och erkännanden	35
4 BARNPORNOGRAFI I RÄTTSTILLÄMPNINGEN – RESULTAT OCH ANALYS	37
4.1 Inledning	37
4.2 Delfråga 1-2: resultat och analys	40
4.2.1 Rekvisitet barn	40
4.2.2 Rekvisitet pornografisk bild	43
4.2.3 Omständigheter som påverkar rubricering och straffvärde	46
4.3 Delfråga 3: resultat och analys	49
4.3.1 Inledning	49
4.3.2 Den tilltalades medgivande/erkännande	49
4.3.3 Bilderna som bevisning – syn av materialet	51
4.3.4 Fingranskarens fingranskningsprotokoll och vittnesmål	53
4.3.5 Annan bevisning	54
4.4 Kvantitativ presentation av resultaten i avsnitt 4.2 och 4.3	56
4.5 Resultatdiskussion	57
4.6 Metoddiskussion	62
4.7 Framtida forskning	63
BILAGA A – LISTA: UNDERSÖKTA DOMAR	64
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	65
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	71

Sammanfattning

När är en bild barnpornografisk?

Frågan kan utredas rättsdogmatiskt, men också empiriskt genom att domstolarnas prövningar av misstänkt barnpornografiska bilder undersöks. Det är inte självklart att de olika utredningsmetoderna ger samstämmiga svar; domare dömer inte nödvändigtvis på ett sätt som överensstämmer med gällande rätt. I den här undersökningen jämfördes innebörden av barnpornografi enligt gällande rätt med domstolarnas prövningar av misstänkt barnpornografiskt material.

En rättsdogmatisk undersökning genomfördes för att utreda innebörden av begreppet *barnpornografi*, och för att identifiera omständigheter som borde ha betydelse i domstolarnas prövningar. Av undersökningen framkom att rekvisiten *barn* och *pornografisk bild* inte alltid är okomplicerade. Bedömning av rekvisitet *barn* kräver ofta en bedömning av den skildrades pubertetsutveckling, och rekvisitet *pornografisk bild* saknar en tydlig definition.

26 stycken tingsrättsdomar analyserades i en empirisk undersökning. Fokus var att identifiera omständigheter och bevisning som har avgörande betydelse i prövningarna.

Resultatet av den empiriska undersökningen visar att tingsrätterna, vid bedömningen, ofta hänvisar till den tilltalades erkännande/medgivande, samt till den bedömning som gjorts av Polismyndighetens fingranskare. Hänvisningar till vad som framgått av själva bilderna är mindre vanliga.

Rekvisiten och andra omständigheter som är relevanta enligt gällande rätt diskuteras sällan i de fall då bilderna bedöms utgöra barnpornografi. I de fall då bilderna inte bedöms utgöra barnpornografi är tingsrätternas motiveringar mer utförliga.

Summary

When does an image constitute child pornography?

The issue can be investigated with a legal dogmatic method, but also with an empirically method and by examining the courts' trials regarding suspected child pornographic material. It is not obvious that the different methods of investigation provide consistent answers; judges do not necessarily decide in a manner consistent with applicable law. In this investigation, the meaning of child pornography under applicable law was compared with the courts' assessments of suspected child pornographic material.

A legal dogmatic study was conducted to investigate the meaning of the concept of *child pornography*, and to identify circumstances that should be relevant in the courts' assessments. The study showed that the necessary prerequisites *child* and *pornographic image* are not always uncomplicated. To determine if a person is a *child*, pubertal development often must be assessed, and the meaning of *pornographic image* lacks a clear definition.

26 judgements from the lower courts were analysed in an empirical study. The focus was on identifying circumstances and evidence that are of decisive importance in these trials.

The results of the empirical study show that the lower courts, in the assessment, often refer to the defendant's confessions/admission, as well as to the assessment made by the Police Authority's *fingranskare*. References to what appeared in the pictures themselves are less common.

The necessary prerequisites and other circumstances that are relevant under applicable law are rarely discussed in cases where the images are considered to constitute child pornography. In cases where the images are not considered to constitute child pornography, the courts' grounds for decision are more detailed.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Barnpornografibrott kan begås på olika sätt. Det är till exempel straffbart att skildra, sprida, överlåta, upplåta, förevisa, förvärva, bjuda ut, inneha och betrakta barnpornografiska bilder.¹ Gemensamt för dessa olika typer av barnpornografibrott är att bilderna är barnpornografiska. Ur domstolens perspektiv bör det således vara av central betydelse huruvida bilderna i ett mål verkligen utgör barnpornografi.

Jag har tidigare arbetat som polis och med att granska misstänkt barnpornografiskt material. Mina erfarenheter har fått mig att fundera över hur domstolen genomför dessa inte sällan svåra bedömningar.

När jag utförde klassificeringsarbetet sorterade jag bilderna och filmerna i tre kategorier: barnpornografi, *grov* barnpornografi och *ej* barnpornografi. Min bedömning var förstås inte slutgiltig; den användes som bevisning i rättegångar. Ibland kallades jag till huvudförhandlingen för att vittna om den bedömning jag gjort, samt för att visa upp det aktuella materialet. Om den misstänkta barnpornografien omfattade ett stort antal bilder och filmer valde jag ut och förevisade ett representativt urval för rätten. Jag försökte med det representativa urvalet spegla innehållet i hela materialet.

Jag upplevde att min bedömning sällan ifrågasattes. De misstänkta gärningsmännen och deras försvarare godtog ofta den bedömning jag gjort. Under huvudförhandlingar har jag erfarit att personer i rättssalen inte velat titta på de bilder och filmer som jag har visat upp. Jag upplevde således att min bedömning och mitt vittnesmål kunde få allt för stor betydelse.

Det är förstås viktigt att notera att mina upplevelser inte behöver vara representativa. Ambitionen med den här uppsatsen är att utforska hur domstolarna går till väga när de prövar och bedömer misstänkt barnpornografiskt material: Vilken bevisning påverkar bedömningen och hur diskuteras bildernas innehåll?

En av svårigheterna, enligt min mening, angår *mängden*. Mängden bilder kan påverka huruvida en gärning bedöms som ringa, grov eller normalgradig.² Det kan alltså spela roll om ett innehav av barnpornografiska bilder består av 10 eller 1 000 bilder. I ett hovrättsmål från 2020 dömdes den tilltalade för att ha innehaft 1 900 000 barnpornografiska filer. I detta fall hade dock varken domstolen, åklagaren eller polisens utredare tittat på samtligt material. 1/25 av materialet hade undersökts och klassats som barnpornografiskt av polisen. Resten (24/25) hade bedömts som barnpornografiskt av ett mjukvaruprogram.³

---

¹ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 1 st.

² Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 6 st; se SOU 2007:54 s. 286; se Roos, Mari-Ann (2018-09-02) kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §, Lexino.

³ Se Göta hovrätt, Dom B 2062-20, 2020-08-18 s. 4-5.

Ibland tar alltså domstolarna ställning till huruvida bilder – som de aldrig sett – utgör barnpornografi. Hur resonerar rätten när de bara tittat på *en del* av den misstänkta barnpornografin men avgör att *hela* det misstänkta innehavet utgör barnpornografi?

Ekelöf menar att kortare beviskedjor är bättre än långa.⁴ Den bästa bevisningen angående bildernas innehåll borde i så fall vara själva bilderna. Av den anledningen borde alltså domstolen titta på varenda bild och ta ställning till huruvida bilden är barnpornografisk.

Materialet som tas i beslag under förundersökningarna blir dock allt mer omfattande.⁵ Detta kan vara en konsekvens av att barnpornografiska bilder blivit allt mer lättillgängliga.⁶ Av den anledningen kan det finnas praktiska skäl att stödja en dom på annan bevisning – och inte enbart på själva bilderna.

En annan svårighet handlar om de känslor som bildernas innehåll kan ge upphov till. Enligt Åklagarmyndigheten förekommer det att domstolen är ovillig att ta del av den misstänkta barnpornografin på grund av det obehagliga innehållet:

Barnpornografi upplevs ofta som obehagligt att ta del av och det händer att domstolen ifrågasätter om det är nödvändigt att t.ex. titta på alla barnpornografiska bilder i ärendet.⁷

Den bevisning som eventuellt bäst bevisar bildernas innehåll, kan alltså upplevas som alltför obehaglig.

Domstolarnas prövningar av misstänkt barnpornografiskt material bör således undersökas. Att utreda huruvida prövningarna är bra eller ej är inte målet med denna uppsats; ambitionen är att skapa en bild av verkligheten.

1.2 Centrala begrepp

I denna uppsats kommer jag använda begreppet *barnpornografi*. Detta begrepp saknas dock i straffbestämmelsen och det kan därför vara förvirrande. Av straffbestämmelsen framgår att den som begår en viss gärning – som inbegriper pornografiska bilder där barn skildras – ska dömas för barnpornografibrott.⁸ När jag använder begreppet barnpornografi syftar jag alltså på sådant material som är illegalt enligt straffbestämmelsen.

---

⁴ Se Ekfeldt, Jonas, *Om informationstekniskt bevis* s. 138. Ekfeldt redogör där för Ekelöfs uppfattning.

⁵ Åhlén, Louise, *Polisen har ny metod när barnporrbeslagen växer*.

⁶ Jfr prop. 2009/10:70 s. 15; Jfr SOU 2007:54 s. 395; jfr Ecpat Sverige, *Ecpat Hotline 2015 Dokumenterade sexuella övergrepp på barn på internet – en årsrapport* s. 3.

⁷ Se Åklagarmyndigheten, *Sexualbrott på internet mot unga brottsoffer* s. 24.

⁸ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 1 st.

Begreppet är dock inte påhittat av mig utan används också i t.ex. förarbeten.⁹

Det noteras också att det har riktats kritik mot barnpornografibegreppet; användandet av ordet *pornografi* kan antyda att barnet medverkar frivilligt.¹⁰

Jag kommer även använda uttrycket *misstänkt barnpornografiskt material*. Syftet med att detta är att tydliggöra skillnaden mellan bilder som domstolen tagit ställning till, och bilder som ännu inte prövats av domstolen, men som är barnpornografiska enligt t.ex. polisens bedömning. Bilder och filmer som ska bedömas av domstolarna utgör alltså misstänkt barnpornografiskt material.

Ordet *material* kommer också användas. Material kan vara bilder, filmer eller tredimensionella objekt som är barnpornografiska, ej barnpornografiska eller misstänkt barnpornografiska.

Ordet *fingranskare* syftar på personer som har anställning hos Polismyndigheten och som arbetar med att bedöma misstänkt barnpornografiskt material. *Fingranskare* är inte, enligt min kännedom, en officiell yrkestitel, men jag noterar att Åklagarmyndigheten använder detta ord, och att Göta hovrätt använde sig av detta ord i ett mål 2020.¹¹

Ett *fingranskningsprotokoll* är ett protokoll där fingranskarens bedömning av misstänkt barnpornografiskt material presenteras. Ordet är synonymt med ordet *granskningsprotokoll*.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur tingsrätterna prövar misstänkt barnpornografiskt material.

Uppsatsens frågeställningar utgörs av en huvudfråga och tre delfrågor:

Hur prövas misstänkt barnpornografiskt material av tingsrätterna?

Delfråga 1:

Vilka omständigheter, i det misstänkt barnpornografiska materialet, diskuteras i domskälen, och hur resonerar tingsrätterna om dessa omständigheter?

Delfråga 2:

Hur beaktas *barnpornografi enligt gällande rätt* av tingsrätterna?

---

⁹ Se prop. 1997/98:43 s. 71.

¹⁰ Se Ecpat Sverige, *Barnpornografibrottet Det straffrättsliga skyddet mot dokumenterade sexuella övergrepp mot barn* s. 9.

¹¹ Se Göta hovrätt, Dom B 2062-20, 2020-08-18 s. 4; se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – Kvaliteten i den brottsutredande verksamheten* s. 7.

Delfråga 3:

Vilken bevisning, angående det misstänkt barnpornografiska materialet, diskuteras i domskälen, och hur beaktas denna bevisning vid bedömningen av materialet?

1.4 Avgränsning

Denna uppsats angår bevisning gällande misstänkt barnpornografiskt material. Av uppenbara skäl bör bevisningens kvalitet kunna påverka tingsrätternas möjligheter att pröva materialet; korrekt bevisning bör göra det lättare för tingsrätterna att döma korrekt. Det hade således varit relevant att undersöka kvaliteten, och tingsrätternas beaktande av eventuella kvalitetsbrister, hos den bevisning som har betydelse. Kvaliteten i fingranskarnas bedömningar kommer dock, av utrymmesskäl, inte undersökas. Samma sak gäller den mjukvara som har börjat användas vid klassificeringsarbetet.¹² Hur mjukvaran fungerar, och huruvida dess bedömningar överensstämmer med vad som enligt gällande rätt utgör barnpornografi kommer inte undersökas i denna uppsats. Domstolarnas eventuella resonemang angående mjukvarans och fingranskarnas bedömningar omfattas dock.

1.5 Forskningsläge

Syftet och frågeställningarna i denna uppsats har anknytning till flera juridiska frågor och forskningsområden. Barnpornografibrottet är förstås centralt.

Barnpornografibrottet har sedan införandet 1980 genomgått ett antal reformer.¹³ Fokus vid dessa reformer har varit att åstadkomma effektivare bekämpning av barnpornografi.¹⁴ Detta har bl.a. resulterat i att grovt barnpornografibrott och skildring av barnpornografi är undantaget från kravet på dubbel straffbarhet.¹⁵ Jurisdiktion vid internetrelaterad brottslighet, bl.a. barnpornografibrott, har berörts av Michael Bogdan.¹⁶ Hemliga tvångsmedel som verktyg vid bekämpandet av bl.a. barnpornografi har undersökts av Sten Heckscher och David Löfgren 2012.¹⁷

Fokus på bekämpandet av barnpornografi syns också i rapporter som tagits fram av barnrättsorganisationen Ecpat Sverige. År 2017 utreddes effekterna

---

¹² Se Göta hovrätt, Dom B 2062-20, 2020-08-18.

¹³ Jfr prop. 2009/10:70 s.16.

¹⁴ Jfr prop. 2009/10:70 s.1; jfr prop. 2009/10:70 s.19.

¹⁵ Se brottsbalken (1962:700) 2 kap. 2 § 4 st. 1 p; se prop. 2009/10:70 s. 33-35.

¹⁶ Se Bogdan, Michael, *Jurisdiktions- och lagvalsfrågor på Internet*.

¹⁷ Se Heckscher, Sten och Löfgren, David, *Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott*.

av brottets placering i brottsbalken 16 kap.¹⁸ 2018-2019 utreddes kunskapsnivån hos Åklagarmyndigheten och denna nivå's effekter på förundersökningarna.¹⁹

Åklagarmyndigheten släppte år 2006 en handbok om barnpornografibrott i förundersökningen. Den senaste uppdateringen gjordes 2011. Förändringar i straffbestämmelsen som kommit efter 2011 beaktas således inte i handboken.²⁰ Den är inte längre gällande,²¹ men enligt utredare vid Polismyndigheten används den delvis fortfarande eftersom nyare utgåva saknas.²²

Åklagarmyndigheten har i en tillsynsrapport år 2012 redogjort för kvaliteten i förundersökningarna om barnpornografibrott. Av denna rapport framgår ett behov av att förbättra handläggningstiderna.²³

Forskningen om bevisvärdering i brottmål är omfattande. Som exempel på resultat av sådan forskning kan följande nämnas: *Beviskraft* är skriven av Christian Dahlman och utkom 2018. I boken beskrivs olika aspekter av bevisvärdering och bevisvärderingsproblem.²⁴ *Bevisprövning i brottmål* är skriven av Christian Diesen och utkom 2015.²⁵ Ovanstående böcker har båda bidragit med information till denna uppsats.

Hur bevisvärdering kan påverkas av känslor har studerats av Mikael Schantli och Emilia Strömberg.²⁶ Resultatet från deras studie är relevant för denna uppsats.

2015 publicerade Riksrevisionen en rapport med titeln *It-relaterad brottslighet – polis och åklagare kan bli effektivare*. Internetrelaterade barnpornografibrott och rättsväsendets hantering av sådana brott granskas i rapporten. Resultatet påvisade brister i bl.a. kompetens, effektivitet, enhetlighet och samverkan hos Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.²⁷

---

¹⁸ Se Ecpat Sverige, *Barnpornografibrottet Det straffrättsliga skyddet mot dokumenterade sexuella övergrepp mot barn*.

¹⁹ Se Ecpat Sverige, *Åklagarens kompetens vid internetrelaterade sexualbrott mot barn – en barnrättslig analys*; se Ecpat Sverige, *Vad behöver en åklagare veta? Om internetrelaterade sexualbrott mot barn*.

²⁰ Den senaste förändringen (vid en kontroll den 20 maj 2021) trädde i kraft 1 maj 2020 genom SFS 2020:173.

²¹ E-postmeddelande från Jönsson, Fredrik vid Åklagarmyndigheten.

²² E-postmeddelande från inspektör Åhlén, Louise vid Polismyndigheten.

²³ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – Kvaliteten i den brottsutredande verksamheten* s. 3.

²⁴ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft*, s. 9.

²⁵ Se Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål*, s. 9.

²⁶ Se Schantli, Mikael och Strömberg, Emilia, *Att känna rätt En tvärvetenskaplig studie om emotionell påverkan vid bevisvärdering*.

²⁷ Se Riksrevisionen, *It-relaterad brottslighet – polis och åklagare kan bli effektivare*, s. 9-12.

Informationsteknisk bevisning och domstolarnas bevisvärdering av sådan bevisning har undersökts i en avhandling av Jonas Ekfeldt.²⁸ I avhandlingen behandlas också bevisning i form av digitala bilder.²⁹

Det förekommer även studentuppsatser som behandlar fingranskarnas mående och arbetssituation.³⁰

1.6 Metod och material

1.6.1 Rättsdogmatisk metod, rättsanalytisk metod, samt material

Rättsdogmatik anses ofta vara ett svårdefinierbart begrepp.³¹ Vanliga uppfattningar tycks dock vara att begreppet innebär att rättskällorna ska undersökas med hjälp av rättskälleläran, och att rättsdogmatisk metod kan användas för att beskriva och tolka gällande rätt.³² Olsen skriver att den rättsdogmatiska metoden bör likna den metod som domaren använder vid sitt dömande arbete. Detta eftersom rättsdogmatiken strävar efter att besvara frågan om rättsordningens innehåll.³³

Metoden kan också sägas innebära att forskningsfrågan besvaras med hjälp av rättskällor som undersöks och tolkas.³⁴ Värdet av innehållet i en rättskälla baseras *både* på argumentationens logiska struktur, och på rättskällans formella auktoritet. Uttalanden i doktrin kan således värderas högre än uttalanden i prejudikat – trots prejudikatens starka formella auktoritet.³⁵

För att undersöka innebörden av *barnpornografi* används rättsdogmatisk metod. Traditionella rättskällor såsom lagtext, förarbeten, praxis och doktrin undersöks och analyseras enligt rättskälleläran. Vid denna undersökning identifieras omständigheter som påverkar om ifall en bild ska anses vara barnpornografisk eller ej.

Vid sökning i databasen Juno hittades endast en dom från Högsta domstolen (HD) som fokuserar på, och tydligt diskuterar, frågan om barnpornografibegreppets omfattning: NJA 2012 s. 400.³⁶ Detta fall får därför stort utrymme i uppsatsen.

---

²⁸ Se Ekfeldt, Jonas, *Om informationstekniskt bevis*.

²⁹ Se Ekfeldt, Jonas, *Om informationstekniskt bevis* s. 328-339.

³⁰ Östlund, Jenny, *En nedprioriterad brottskod En kvalitativ studie om utredares upplevelser i relation till digital barnpornografi*; Jameson, Ola, *Oftast stänger jag av ljudet*.

³¹ Jfr Sandgren, Claes, *Är rättsdogmatiken dogmatisk?* s. 648-650; jfr Nääw, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära* s. 21.

³² Se Sandgren, Claes, *Är rättsdogmatiken dogmatisk?* s. 649; se Olsen, Lena, *Rättsvetenskapliga perspektiv* s. 111-112.

³³ Se Olsen, Lena, *Rättsvetenskapliga perspektiv* s. 111-112.

³⁴ Se Nääw, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära* s. 21-22.

³⁵ Se Nääw, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära* s. 33-34; Sandgren, Claes, *Är rättsdogmatiken dogmatisk?* s. 654.

³⁶ Det finns däremot domar angående påföljd och straffvärde. Se t.ex. NJA 2011 s. 386, NJA 2019 s. 238, NJA 2003 s. 307.

Rättsdogmatisk metod kommer också användas för att presentera principer för domstolens bevisvärdering och dömande uppgift.

Även forskning om barns pubertetsutveckling undersöks. Material som används i denna del utgör inte rättskällor; det är därmed rimligt att påstå att jag i detta avseende inte använder den rättsdogmatiska metoden.

Sandgren menar att det vid modern rättsvetenskaplig forskning ofta används annat material, utöver de traditionella rättskällorna, och att ordet *dogmatisk* då blir missvisande. Han föreslår en användning av ordet *analytisk*.³⁷ Jag menar således att jag vid genomförandet av denna uppsats kompletterar den rättsdogmatiska metoden med en analytisk metod.

Lindblom hävdar att forskares åsikter om gällande rätt inte behöver stämma överens med hur domare faktiskt dömer, och att detta innebär ett gap mellan *faktisk* och *riktig* gällande rätt. Han menar att den juridiska forskningen bör utvidgas och föreslår bland annat ett användande av rättssociologiska perspektiv.³⁸ Sandgren har en liknande uppfattning och menar att det finns två varianter av gällande rätt: ”gällande rätt” och ”gällande rätt i faktisk mening”.³⁹ Det finns därmed anledning att även tillämpa en empirisk metod.

1.6.2 Empirisk metod

Empirisk metod kan användas för att undersöka hur juridiska aktörer utför sina uppdrag.⁴⁰ ”Empirical Law Research” härrör bland annat från teorin ”Legal Realism”. Enligt denna teori tillämpar domstolar inte lagen endast på ett mekaniskt och logiskt sätt, utan också beroende på vad som känns rätt och rimligt. Anhängare menade att lagens verkliga innehåll var oklar eftersom domstolens verksamhet inte hade undersökts.⁴¹ På samma sätt menar jag att innebörden av begreppet *barnpornografi* kan se annorlunda ut vid en analys av domstolarnas praktiska bedömning – jämfört med begreppets innebörd enligt gällande rätt.

Trettio tingsrättsdomar angående *barnpornografibrott* analyseras. Den empiriska metoden möjliggör en undersökning om hur begreppet barnpornografi tolkas av domstolarna i praktiken, och hur bevisningen angående bilderna värderas och används.

Det finns fördelar med att analysera tingsrättsdomar istället för hovrättsdomar. Uppsatsens resultat ska visa hur misstänkt barnpornografiskt material prövas *i vanliga fall*, och jag hävdar att tingsrättsdomar är mer representativa för barnpornografirättegångar i allmänhet. Det är t.ex. mindre

---

³⁷ Se Sandgren, Claes, *Är rättsdogmatiken dogmatisk* s. 655-656.

³⁸ Se Lindblom, Per Henrik, *Rättegångssalens väggar – om domstolsprocessen i tid och rum* s. 6-11.

³⁹ Se Sandgren, Claes, *Om empiri och rättsvetenskap (Del I)* s. 732.

⁴⁰ Jfr Leeuw, Frans och Schmeets, Hans, *Empirical legal research a guidance book for lawyers, legislatures and regulators* s. 4-5.

⁴¹ Se Leeuw, Frans och Schmeets, Hans, *Empirical legal research a guidance book for lawyers, legislatures and regulators* s. 20-22.

troligt att hovrätten prövar domar där den tilltalade erkänt brott; tilltalade som erkänner är förmodligen mindre motiverade att överklaga. För att undersökningen ska kunna belysa hur erkännanden överlag beaktas, är det således lämpligare att undersöka tingsrättsdomar.

Sandgren menar att empiriskt material och rättskällematerial är två olika typer av material och att man bör skilja på dessa. Samtidigt kan samma material utgöra både rättskällematerial och empiriskt material. Etiketteringen avgörs beroende på syftet med användandet av materialet. Ett rättskällematerial som analyseras i empiriskt syfte utgör därför empiriskt material.⁴² Tingsrättsdomarna som analyseras i denna uppsats kommer användas som empiriskt material.

Syftet med metoden är att undersöka hur domstolen resonerar angående bilder som skulle kunna utgöra barnpornografi. Jag har valt att titta på domar som angår gärningsformerna *innehav* av barn i pornografisk bild, och eventuell *spridning* av barnpornografi. Att fokusera på *innehavsgärningen* möjliggör analys av domar där det aktuella materialet (den misstänkta barnpornografen) ofta säkrats under förundersökningen. Det finns således goda möjligheter för domstolarna att ta del av materialet och själva bedöma det. Syftet med att inkludera *spridningsgärningen* är att dessa ofta åtalas tillsammans med *innehavsgärningen* .⁴³

Det finns även anledning att utesluta domar angående *skildrande* av barnpornografi. I dessa fall krävs nämligen inte att det framgår att det är *barn* på bilderna. En gärningsman som dokumenterar ett sexuellt övergrepp på ett barn kan dömas för barnpornografibrott även om det inte framgår av bilden att den skildrade personen är ett barn. Det räcker med att gärningsmannen vet att det är ett barn.⁴⁴ Innebörden av barnpornografibegreppet ser därmed annorlunda ut i dessa fall.

De undersökta tingsrättsdomarna har sökts upp via databasen *Infotorg* . Sökorden som användes var *barnpornografibrott* och *innehav* . Träffar som innehöll *skildr** uteslöts. Syftet med det sistnämnda var att sortera bort träffar som angår skildrande av barnpornografi. Trunkering tillåter att ordet slutar på olika sätt (t.ex. skildring, skildra). Jag beslutade att prioritera domar utifrån tid eftersom en analys av aktuella domar bör representera det nuvarande rättsläget bättre.

Sökningen resulterade i 15 träffar för år 2021. Dessa domar ingår i urvalet. För året 2020 gav sökningen 72 träffar. De 15 första träffarna ingår också i urvalet.

En mer detaljerad genomgång av hur rättsfallsanalysen genomförs framgår av kapitel 4.

---

⁴² Se Sandgren, Claes, *Om empiri och rättsvetenskap (Del I)* s. 732.

⁴³ Se t.ex. Alingsås tingsrätt, Dom B 2031-19, 2021-01-27; Göteborgs tingsrätt, Dom B 9488-20, 2020-11-23; Helsingborgs tingsrätt, Dom B 3178-20, 2020-11-02; Malmö tingsrätt, Dom B 4997-20, 2020-12-15.

⁴⁴ Se brottsbalken 16 kap 10 a § 3 st; se även avsnitt 2.4.

Resultatet från den empiriska undersökningen sammanställs och analyseras framförallt kvalitativt, men i viss mån även kvantitativt. Sandgren menar att juridikens kärna är kvalitativ men att kvantitativa analyser kan användas på empiriskt material. Som exempel nämner han en studie som syftar till att undersöka myndighetsbeslut ut ett rättssäkerhetsperspektiv.⁴⁵

Problemformuleringen löd: ”hur vanligt är det att motiveringarna på myndighets- eller underrättsnivån inte uppfyller de krav som kan ställas?”⁴⁶. Enligt Sandgren bör både en kvalitativ och en kvantitativ undersökning genomföras innan frågan besvaras. Den kvantitativa analysen kan ge svar om frekvens och mängd medan den kvalitativa analysen kan användas för att skapa förståelse.⁴⁷ Det finns alltså ett värde med att analysera resultatet både kvantitativt och kvalitativt.

1.7 Disposition

I kapitel 2 presenteras barnpornografibrottet och motiven bakom kriminaliseringen av barnpornografi. Frågan om vad som enligt gällande rätt utgör barnpornografi utreds; omständigheter som ska påverka bedömningen identifieras.

I kapitel 3 presenteras och undersöks den bevisning som har betydelse i mål gällande barnpornografibrott. Även grundläggande principer om domstolens bevisvärdering presenteras.

I kapitel 4 presenteras de undersökta domarna. Informationen från domarna analyseras och uppsatsens frågeställningar besvaras. Resultaten och metoden diskuteras.

---

⁴⁵ Se Sandgren, Claes, *Om empiri och rättsvetenskap (Del II)* s. 1045-1046.

⁴⁶ Se Sandgren, Claes, *Om empiri och rättsvetenskap (Del II)* s. 1046.

⁴⁷ Se Sandgren, Claes, *Om empiri och rättsvetenskap (Del II)* s. 1046.

2 Barnpornografi enligt gällande rätt

I detta avsnitt presenteras barnpornografibrottet och begreppet *barnpornografi*. Målet med avsnittet är att identifiera omständigheter och frågor som är relevanta vid bedömningen av misstänkt barnpornografiskt material.

2.1 Inledning

Av brottsbalkens första paragraf framgår att brott ska vara föreskrivna i brottsbalken eller annan lag, och att straff ska vara föreskrivet.⁴⁸ Paragrafen ger uttryck för legalitetsprincipens föreskriftskrav.⁴⁹

Legalitetsprincipen är en grundläggande rättsstatlig princip och kan sägas bestå av fyra olika men sammanflätade principer: föreskriftskravet, retroaktivitetsförbudet, analogiförbudet och obestämdhetsförbudet.⁵⁰ Föreskriftskravet kräver att det ska framgå av lag att en gärning utgör brott.⁵¹ Eftersom det framgår av brottsbalken 16 kap. 10 a § 1 st. 5 p. att innehav av pornografiska bilder där barn skildras utgör brott kan personer som innehar sådana bilder straffas.

Retroaktivitetsförbudet innebär att nya föreskrifter som är till den tilltalades nackdel inte får tillämpas retroaktivt. Analogiförbudet ger att föreskrifter bara får användas på fall som täcks av föreskriftens ordalydelse. Obestämdhetsförbudet ställer krav på föreskriftens begriplighet och precision.⁵² Enligt Ulväng är föreskriftskravets, retroaktivitetsförbudets och analogiförbudets betydelser sällan problematiska. Obestämdhetsförbudets betydelse är dock mer diffus. Problemen, menar han, är att obestämdhetsförbudet tillåter en *viss* nivå av obestämdhet, samt att språk alltid är obestämt.⁵³

Straffbestämmelsens är, med anledning av legalitetsprincipen, en naturlig startpunkt när innebörden av barnpornografi ska undersökas. I första stycket framgår de kriminaliserade gärningarna:

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt för en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,

---

⁴⁸ Brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §.

⁴⁹ Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §.

⁵⁰ Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §; Asp, Petter, *Bokföringsbrott och legalitet* s. 25.

⁵¹ Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §.

⁵² Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §.

⁵³ Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §; jfr Asp, Petter, *Bokföringsbrott och legalitet* s. 28.

4. förmedlar kontakter mellan köper och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till

döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år.⁵⁴

Brottet kan alltså bestå av olika typer av gärningar. I den första punkten framgår att själva skapandet, framställandet av barnpornografi är straffbart.⁵⁵ Av denna punkt framgår också att barnpornografi kan sägas bestå av skildrade barn i pornografisk bild.

Citatet ovan utgör första stycket av barnpornografibrottets sex stycken. Utöver ovanstående finns bestämmelser angående brottets allvarlighet: *ringa, grovt* eller *normalgradigt*.⁵⁶ Dessa bestämmelser presenteras längre fram i detta kapitel. Tredje styckets definition av *barn* presenteras också i detta kapitel. Fjärde och femte styckena angår *oaktsamhet* och träffas ej av uppsatsens syfte; dessa bestämmelser kommer därmed inte beröras.⁵⁷

Av brottsbalken 16 kap 10 b § framgår att vissa gärningar, som är straffbara enligt 16 kap 10 a §, kan vara straffria. En straffbar gärning kan t.ex. anses vara försvarlig.⁵⁸ Det är inte heller straffbart att framställa barnpornografiska bilder med hantverksmässiga metoder – förutsatt att bilderna inte är avsedda att visas upp eller spridas till andra. Sådana metoder kan vara teckning, målning etc.⁵⁹ Undantaget omfattar inte bilder som framställts med en metod som medför att bilderna är enkla att sprida, t.ex. datorframställda bilder.⁶⁰ Bestämmelserna i brottsbalken 16 kap 10 b § kommer inte presenteras ytterligare.

Syftet med detta kapitel är alltså inte att presentera en komplett redogörelse för vad som är straffbart och straffritt enligt brottsbalken 16 kap 10 a § och 16 kap 10 b §. Syftet är att undersöka de omständigheter som är relevanta i förhållande till uppsatsens syfte.

I nästkommande avsnitt kommer syftet med kriminaliseringen av barnpornografi presenteras. Anledningen till detta är att HD använt sig av, och hänvisat till dessa syften för att avgöra frågan om barnpornografibegreppets innebörd.⁶¹

---

⁵⁴ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 1 st.

⁵⁵ Se Roos, Mari-Ann, kommentar till brottsbalken 16 kap. 10 a §, Lexino.

⁵⁶ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §.

⁵⁷ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §.

⁵⁸ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 b § 3 st.

⁵⁹ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 b § 2 st.

⁶⁰ Se prop. 2009/10:70 s. 18.

⁶¹ NJA 2012 s. 400.

2.2 Om kriminaliseringens syfte

År 1980 blev det straffbart att skildra barn i pornografiska bilder.⁶² Detta krävde en ändring av tryckfrihetsförordningen. Ändringen innebar att barnpornografiska bilder inte längre omfattades av tryckfriheten.⁶³

I propositionen påpekas att kriminaliseringen, på grund av dess begränsningar av yttrandefriheten, krävde särskilt viktiga skäl. Man ansåg dock att sådana skäl fanns gällande alla slags bilder där barn skildras på ett pornografiskt sätt. För det första motiverades kriminaliseringen av ”den integritetskada som kan uppkomma när barn medverkar vid tillkomsten av pornografiska alster”⁶⁴. Man ansåg att det fanns en risk att de medverkande barnens syn på sexualitet skulle skadas, samt att barn oftast inte har kapacitet att bedöma konsekvenserna av att medverka i pornografi. Angående tecknade bilder menade man att sådana kan ha tillkommit genom att levande modeller använts och avbildats. Pornografiska bilder på barn (även tecknade) ansågs dessutom vara en kränkning av barn i allmänhet. Detta motiverade att kriminaliseringen även kom att omfatta tecknade bilder.⁶⁵

Kriminaliseringen av pornografiska bilder på barn har senare kommit att omfatta ytterligare gärningsformer. Målet har varit att alla typer av befattning med barnpornografiskt material normalt sett ska vara brottslig. Av förarbeten framgår att ”Barnpornografi är en avskyvärd och oacceptabel företeelse i vårt samhälle. Barnpornografi förutsätter nästan alltid ett hänsynslöst utnyttjande av barn.”^{66, 67}

I prop. 1997/98:43 bekräftas de motiv som lyftes i samband med kriminaliseringen av barnpornografiska bilder 1980: att barnpornografiska bilder kränker både det enskilda barnet och barn i allmänhet. Ett nytt motiv vid denna tid var också att sådana bilder skulle kunna användas som verktyg vid sexuella övergrepp på barn.⁶⁸

2.3 Vad är en pornografisk bild?

Med *bild* avses alla typer av bilder, t.ex. bilder på internet, tryckta bilder, stillbilder och rörliga bilder.⁶⁹ Även dockor kan utgöra barnpornografi.⁷⁰ Skildringar i text eller ljud är inte straffbara.⁷¹

---

⁶² Se prop. 1997/98:43 s. 57; jfr prop. 1978/79:179 s. 1.

⁶³ Se tryckfrihetsförordningen 1 kap. 14 §; se Prop. 1978/79:179 s. 1-3.

⁶⁴ Prop. 1978/79:179 s. 8.

⁶⁵ Prop. 1978/79:179 s. 8-9.

⁶⁶ Prop. 1997/98:43 s. 64-65.

⁶⁷ Prop. 1997/98:43 s. 64-65.

⁶⁸ Prop. 1997/98:43 s. 80.

⁶⁹ Prop. 2009/10:70 s. 16; SOU 2007:54 s. 76.

⁷⁰ Södertälje tingsrätt, Dom B 478-14, 2015-08-07 s. 97-98.

⁷¹ Se prop. 1997/98:43 s. 81; se SOU 2007:54 s. 76-77.

I propositionen som föregick kriminaliseringen av barnpornografi poängterades svårigheten med att i lagtext beskriva vilka bilder som skulle omfattas av förbudet. Man föreslog användandet av ordet *pornografisk* eftersom detta ord redan användes i brottsbalken för brottet *otillåtet förfarande med pornografisk bild*.⁷² Begreppet *pornografi* finns dock inte definierat i lagstiftning.⁷³ I förarbeten framgår dock följande definition:

En bild anses pornografisk när den, utan att ha några vetenskapliga eller konstnärliga värden, på ett ohöjlt och utmanande sätt skildrar ett sexuellt motiv.⁷⁴

Bilden ska således ha ett sexuellt motiv samt sakna vetenskapliga och konstnärliga värden. I förarbeten påpekas att formuleringen möjliggör hänsynstagande till konstnärliga intressen.⁷⁵

Definitionen kommenteras på följande sätt i Statens offentliga utredningar (SOU) 2007:54:

Om en framställning således har andra syften än att påverka åskådaren sexuellt, t.ex. konstnärliga syften, torde den inte vara att beteckna som pornografisk och omfattas således redan på grund av detta inte av straffbestämmelsen om barnpornografibrott.⁷⁶

Genom kommentaren pekas således framställningens *syfte* ut som en viktig bedömningsgrund.

Eftersom syftet påverkar innebörden av *pornografisk* är bilder på nakna barn i vanliga familjealbum inte barnpornografiska.⁷⁷ Bildens sammanhang är också relevant; som exempel på detta nämns *bildserier*. En bildserie består av flera fotografier där de enskilda bilderna inte behöver vara pornografiska, men på grund av seriens helhet anses samtliga bilder vara pornografiska. Serien kan t.ex. skildra ett inledningsvis påklätt barn som i slutet av serien är naket och medverkar i sexuell posering.⁷⁸

Det har utretts huruvida innebörden av *pornografisk* bör definieras i lagtext, och det har konstaterats att en sådan definition är olämplig. Enligt förarbeten bör bedömningen göras i det enskilda fallet utifrån den enskilda bildens innehåll och sammanhang. Det påpekas också att en definition skulle kunna bli inaktuell eftersom innebörden av pornografi kan variera över tid, samt att innehållet i pornografiska bilder varierar kraftigt och att det därför är svårt att ringa in sådant innehåll med en definition.⁷⁹ Slutligen konstateras att bedömningen av den enskilda bilden är okomplicerad:

---

⁷² Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 11 §; jfr prop. 1978/79:179 s. 9; jfr prop. 1970:125 s. 79-80; jfr Roos. Mari-Ann, kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §, Karnov.

⁷³ Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 893.

⁷⁴ Se prop. 2009/10:70 s. 16; se SOU 2007:54 s. 77.

⁷⁵ Se SOU 2007:54 s. 260.

⁷⁶ Se SOU 2007:54 s. 260.

⁷⁷ Se SOU 2007:54 s. 260.

⁷⁸ Se SOU 2007:54 s. 260.

⁷⁹ Se SOU 2007:54 s. 261.

Det är inte svårt för den enskilde att i det särskilda fallet avgöra vad som är pornografi. Frågan om vad som anses göra en bild pornografisk får således, liksom hittills, överlämnas till rättstillämpningen.⁸⁰

I prop. 2009/10:70 anges dock några riktlinjer för bedömningen:

Straffbarheten är inte begränsad till befattning med bilder där barn är inbegripna i handlingar som uppenbarligen har en sexuell innebörd, utan bestämmelsen omfattar också bilder där barn förekommer tillsammans med en eller flera vuxna personer som utför sådana handlingar. Även bilder där ett barn framställs på ett sätt som är ägnat att vädja till sexualdriften utan att det avbildade barnet kan sägas ha deltagit i ett sexuellt beteende vid avbildningen kan falla inom det straffbara området. För att en bild ska bara straffbar krävs att den enligt vanligt språkbruk och allmänna värderingar är pornografisk.⁸¹

Citatets sista mening uttrycker att bilder, för att vara straffbara, ska vara pornografiska enligt allmänna värderingar och vanligt språkbruk. Vad som gemene man uppfattar som pornografiskt är således relevant.

Enligt Nigård varierar den allmänna förståelsen och innebörden av begreppet *pornografisk* över tid och beroende på kultur.⁸² Det har tidigare nämnts att innebörden av pornografi inte definieras i lagtext delvis på grund av innebördens föränderlighet.⁸³ En bild som är barnpornografisk idag skulle alltså kunna vara icke-barnpornografisk i framtiden och vice versa.

Eftersom en bild, för att vara pornografisk, ska sakna konstnärliga värden är det relevant att undersöka innebörden av *konstnärligt värde*:

Begreppet *konst* är omdiskuterat och det skiljer sig åt beroende på sammanhanget.⁸⁴ I mervärdesskattelagen (1994:200) definieras konstverk utifrån varukoder.⁸⁵ Upphovsrätten skyddar bilder som har verkshöjd; konstnärliga verk ska vara originella och självständigt skapade.⁸⁶ Upphovsrättens definition skiljer sig således från skattelagstiftningens definitioner. Konstnärerna har dessutom egna definitioner.⁸⁷ Vad är då ett konstnärligt värde i förhållande till barnpornografibrottet?

Angående brottet *otillåtet förfarande med pornografisk bild* har Justitieombudsmannen (JO) uttalat att pornografi, ur allmän synpunkt, kan ha konstnärliga värden, och att det är syftet med framställningen som bör avgöra huruvida bilden är pornografisk eller ej. Om framställningens syfte är att påverka mottagaren i sexuellt avseende bör den anses vara pornografisk, till skillnad från en framställning som syftar till att påverka

---

⁸⁰ Se SOU 2007:54 s. 261.

⁸¹ Se prop. 2009/10:70 s. 16.

⁸² Se Nigård, Pernilla, *Pornografi och sexuell exponering bland unga män och kvinnor*, s. 22.

⁸³ Se SOU 2007:54 s. 261.

⁸⁴ Jfr Renman Claesson, Katarina och Wainikka, Christina, *Konstjuridik* s. 15-16.

⁸⁵ Se mervärdesskattelagen (1994:200) 9 a kap. 5 §.

⁸⁶ Se Olin, Anders, kommentar till lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk 1 kap 1 §, Lexino.

⁸⁷ Se Renman Claesson, Katarina och Wainikka, Christina, *Konstjuridik* s. 16.

mottagaren estetiskt, vetenskapligt eller didaktiskt. JO påpekar dock att samma framställning kan påverka olika människor i olika riktningar.⁸⁸

Enligt min förståelse menar JO att olika människor kan komma fram till olika svar när de försöker besvara frågan om framställningens syfte.⁸⁹

Det är i övrigt ont om praxis angående vad som inte är barnpornografiskt på grund av konstnärliga eller vetenskapliga värden. Vid sökning i Infotorgs databas anträffas inga HD-domar eller hovrättsdomar där innebörden av konstnärligt värde eller vetenskapligt värde diskuteras.⁹⁰ Frågan har dock behandlats i tingsrätten och enligt domen är bilder som utgör erkända konstverk inte barnpornografiska. I målet hade en del av det misstänkt barnpornografiska materialet ställts ut på Fotografiska museet i Stockholm; bilderna fanns även tillgängliga på Moderna museets bibliotek. Trots att tingsrätten ansåg att bilderna hade sexuella inslag, ansågs huvudsyftet med bilderna vara konstnärligt och därmed inte barnpornografiskt. Angående vissa av bilderna saknades dock utredning som visade att de utgjorde erkända konstnärliga verk. Dessa bilder ansågs därför utgöra barnpornografi.⁹¹

Till skillnad från verken ovan saknas utredning som visar att dessa objekt utgör erkända konstnärliga verk som ställts ut eller för allmänheten finns att beskåda eller köpa på museer, gallerier eller bibliotek, även om dessa visserligen framställts av erkända konstnärer och fotografer. Eftersom det således inte är visat att dessa objekt framställts i ett övervägande konstnärligt syfte och med hänsyn till att objekten skildrar barn och har ett sexuellt syfte anser tingsrätten att dessa utgör barnpornografi.⁹²

Lagstiftarens ambition tycks vara att ringa in bilder på barn som, enligt en majoritet, syftar till att påverka betraktaren sexuellt. Hur det sexuella syftet förmedlas – alltså vad som faktiskt syns på bilden – lämnas medvetet osagt.

Det har tidigare konstaterats att legalitetsprincipens obestämdhetsförbud ställer krav på föreskrifters begriplighet och precision.⁹³ Efter att ha undersökt pornografibegreppets innebörd kan det konstateras att innebörden till viss del är obestämd och att denna obestämdhet är avsiktlig. Det är dock osäkert huruvida obestämdheten är problematisk; det har i förarbeten framhållits att bedömningen av enskilda bilder är okomplicerad.

2.4 Vad är ett barn?

Det är inledningsvis värt att notera att det finns olika definitioner av begreppet *barn*. Enligt Nationalencyklopedin är ett barn ”en människa under

---

⁸⁸ Se Justitieombudsmannens ämbetsberättelse 1971 s. 562-563.

⁸⁹ Jfr Justitieombudsmannens ämbetsberättelse 1971 s. 562-563.

⁹⁰ Sökning gjordes med sökorden ”konstnärligt värde” + ”barnpornografi*”, samt ”vetenskapligt värde” + ”barnpornografi*”. Sökningarna gjordes 2021-04-06.

⁹¹ Södertälje tingsrätt, Dom B 478-14, 2015-08-07 s. 90-91.

⁹² Södertälje tingsrätt, Dom B 478-14, 2015-08-07 s. 91.

⁹³ Se Ulväng, Magnus, kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap 1 §, Lexino; se även avsnitt 2.1.

skedet mellan födelsen och vuxen ålder.”⁹⁴ Brottet *våldtäkt mot barn* avser endast gärningar mot personer som är yngre än 15 år.⁹⁵ Ett *barn*, enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, är en person som inte fyllt 18 år, förutsatt att personen inte blir myndig tidigare enligt den lag som gäller för personen.⁹⁶ I Sverige blir personer myndiga när de fyller 18 år.⁹⁷ Även innebörden av *ålder* kan skilja sig åt mellan olika kulturer. I Sydkorea är barn 1 år gamla redan vid födelsen, och varje år den 1 januari blir alla människor 1 år äldre.⁹⁸

Barnpornografibrottets definition av barn-rekvisitet framgår dock av brottsbalken 16 kap 10 a § 3 st: ”Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år.”⁹⁹

Det räcker alltså att personen på bilden uppfyller något av kriterierna.

Att personer med ofullbordad pubertetsutveckling anses vara barn, löser svårigheten som uppstår när man försöker avgöra en persons ålder genom att betrakta ett fotografi på personen – en svårighet som i motiven beskrivs som en omöjlighet. Även om polisen skulle lyckas med att identifiera personen på bilden skulle det fortfarande behöva utredas när bilden skapats.¹⁰⁰

En konsekvens av konstruktionen är att personer som är äldre än 18 år kan vara barn, och att bilder på dessa personer alltså kan anses vara barnpornografiska.

En bestämd åldersgräns har diskuterats; barnbegreppet skulle kunna omfatta alla personer som inte fyllt 18 år. Alla pornografiska bilder på personer som inte fyllt 18 år skulle i så fall vara barnpornografiska – även sådana bilder där den skildrades ålder inte alls framgår. Detta hade kunnat innebära svårigheter för innehavare av pornografiska bilder; det hade i vissa fall varit omöjligt för innehavaren att avgöra huruvida det innehavda materialet var kriminaliserat eller ej. En sådan situation skulle eventuellt inte vara förenlig med legalitetsprincipen.¹⁰¹

Med *pubertetsutveckling* avses yttre kroppsliga förändringar som sker under puberteten.¹⁰² Bedömningen av den skildrade personens pubertetsutveckling – om den är fullbordad eller ej – ska göras ”enligt internationellt vedertagna medicinska bedömningsgrunder som kan tillhandahållas av sakkunniga”¹⁰³.

De olika gärningsformerna har tidigare nämnts.¹⁰⁴ I straffbestämmelsen är dessa gärningar fördelade på fem punkter.¹⁰⁵ När det gäller innebörden av *barn* finns en skillnad mellan punkten 1 – skildrandegärningen – och övriga

---

⁹⁴ Nationalencyklopedin, Uppslagsord: *Barn*.

⁹⁵ Se brottsbalken (1962:700) 6 kap. 4 §.

⁹⁶ Se lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter art. 1.

⁹⁷ Se föräldrabalken (1949:381) 9 kap. 1 §.

⁹⁸ Se Utrikespolitiska institutet, *Seder och bruk*.

⁹⁹ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 3 st.

¹⁰⁰ Se prop. 1997/98:43 s. 86.

¹⁰¹ Se SOU 2007:54 s. 219.

¹⁰² Prop. 1997/98:43 s. 82.

¹⁰³ Prop. 1997/98:43 s. 82.

¹⁰⁴ Se avsnitt 2.1.

¹⁰⁵ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 1 st.

gärningsformer i punkterna 2-5. Det är brottsligt att *skildra* en person som är yngre än 18 år i pornografiska bilder – även om personens pubertetsutveckling är fullbordad.¹⁰⁶ Detta framgår genom att endast punkterna 2-5 och inte punkten 1 nämns i straffbestämmelsens tredje stycke:

Är pubertetsutvecklingen fullbordad, ska ansvar för gärning enligt första stycket 2-5 dömas ut bara om det av bilden och omständigheterna kring den framgår att den avbildade personen är under arton år.¹⁰⁷

För övriga gärningsformer måste det alltså, för att gärningen ska vara straffbar, framgå av bilden och omständigheterna kring den att den skildrade personen är yngre än 18 år (i de fall då den skildrades pubertetsutveckling är fullbordad). Omständigheter kring bilden kan t.ex. vara bildtexter, omslaget på en videofilm eller annan marknadsföring av bilden.¹⁰⁸

Det har av detta avsnitt framgått att vissa omständigheter har avgörande betydelse vid bedömningen av barn-rekvisitet: ålder, pubertetsutvecklingen och omständigheter i och kring bilden angående den skildrades ålder. Det är omständigheterna som framgår av och kring själva bilden som påverkar bedömningen. Den skildrades verkliga ålder saknar således betydelse – förutsatt att den tilltalade inte står åtalad för barnpornografibrott *genom skildring* av barnpornografi.

Det kan således vara förvirrande att dela in bilder i grupperna *barnpornografi* och *ej barnpornografi*. Samma bild skulle kunna leda till både friande och fällande dom. Ett pornografiskt fotografi på en person med fullbordad pubertetsutveckling är legal, men om fotografiet förses med en bildtext där det framgår att den skildrade personen är 17 år blir bilden barnpornografisk. En gärningsman som skapar ett pornografiskt fotografi på en 17-åring med fullbordad pubertetsutveckling begår barnpornografibrott (genom skildring); eventuella framtida innehavare av bilden kommer dock inte begå barnpornografibrott (genom innehav).

2.5 Mangamålet NJA 2012 s. 400

2.5.1 Inledning

I mangamålet prövades frågan om ifall tecknade bilder – manga – utgör barnpornografi.¹⁰⁹

I HD prövades 39 bilder som av hovrätten ansågs utgöra barnpornografi. HD konstaterade att en av dessa bilder var barnpornografisk, men att de övriga 38 bilderna inte var verklighetstroga och därför inte var barnpornografiska.¹¹⁰

¹⁰⁶ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §.

¹⁰⁷ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 3 st.

¹⁰⁸ Se prop. 1997/98:43 s. 87. Roos, Mari-Ann, kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap 10 a §, Karnov.

¹⁰⁹ NJA 2012 s. 400.

¹¹⁰ Se NJA 2012 s. 400.

Axberger har utvärderat fallet och menar att domarna från tingsrätten och hovrätten visar tidigare rättsläge, och att HD:s dom skapat en ny rättsregel som innebär att icke verklighetstroga bilder inte innebär straffansvar. Axberger är dock kritisk till HD:s slutsatser.

I följande två avsnitt presenteras tingsrättens, hovrättens och HD:s resonemang angående bilderna, samt den kritik som HD:s dom föranlett.

2.5.2 Tingsrättens och hovrättens resonemang

Tingsrätten ansåg att samtliga 51 bilder vädjade till sexualdriften och att de därför var pornografiska. Tingsrätten menade också att teckningarna föreställde människor med ej fullbordad pubertetsutveckling. Den tilltalade dömdes för ringa barnpornografibrott.¹¹¹

Hovrätten menade att definitionen av barnpornografi i straffbestämmelsen är vag och att motiven skulle användas i vägledningssyfte.¹¹² Därefter konstaterades, med hänvisning till motiven, att det saknar betydelse för straffbarheten huruvida bilder är verklighetstroga.¹¹³ På de aktuella bilderna fanns figurer med svansar och kattliknande öron; vissa saknade näsa och mun. Hovrätten ansåg att vissa av bilderna inte var verklighetstroga, men att alla karaktärer tveklöst föreställde människor.¹¹⁴

Hovrätten utredde också frågan om ifall bilderna var pornografiska. Även i denna del hänvisades till motiven. Hovrätten påpekade att bilder, för att vara straffbara, ska vara pornografiska enligt allmänna värderingar, samt att *syftet* med framställningen bör påverka bedömningen. Det ansågs vara oklart om det fanns ett syfte att påverka betraktaren sexuellt gällande åtta av bilderna. Den tilltalade dömdes därför inte för dessa.¹¹⁵

Bedömningen av huruvida bilder är pornografiska ska, enligt förarbeten, vara okomplicerad.¹¹⁶ Det noteras dock att tingsrätten och hovrätten, gällande bilderna i detta mål, hade olika uppfattningar. Detta visar att bedömningen inte alltid är okomplicerad.

Hovrätten menade att frågan om pubertetsutveckling skulle avgöras enligt internationellt vedertagna medicinska bedömningsgrunder och hänvisade även här till motiven. Kriterierna i Tannerskalan kunde användas för denna bedömning. Tannerskalan beskrivs som en femgradig skala där man, i syfte att bedöma en människas fysiska utveckling, tar hänsyn till könsbehåringen (hos båda könen), mäns könsorgan och kvinnors bröst.¹¹⁷

---

¹¹¹ Se NJA 2012 s. 400, s. 401-402.

¹¹² Se NJA 2012 s. 400, s. 404.

¹¹³ Se NJA 2012 s. 400, s. 404.

¹¹⁴ Se NJA 2012 s. 400, s. 407.

¹¹⁵ Se NJA 2012 s. 400, s. 407.

¹¹⁶ Se SOU 2007:54 s. 261; se även avsnitt 2.3.

¹¹⁷ Se NJA 2012 s. 400, s. 405-406.

För fyra av bilderna ansågs det osäkert huruvida pubertetsutvecklingen var fullbordad eller ej. Den tilltalade skulle därför inte dömas för dessa fyra bilder.¹¹⁸

2.5.3 Högsta domstolens resonemang och kritiken mot domen

Endast de bilder som hovrätten ansåg vara barnpornografiska prövades i HD.¹¹⁹

HD ansåg att fantasifigurer skildrades på bilderna och att dessa fantasifigurer föreställde människor vars pubertetsutveckling inte var fullbordad. På en av bilderna hade karaktären dock verklighetstroga drag.¹²⁰

Bilderna bedömdes vara pornografiska: Figurerna framställdes på ett sätt som vädjade till sexualdriften. De var helt eller delvis nakna och på vissa bilder skedde sexuella handlingar.¹²¹

HD skriver att teckningar, enligt motiven, kan utgöra barnpornografi och redovisar flera anledningar till detta: (1) Pornografiska bilder på barn kränker barn generellt – inte bara det barn som skildras på en enskild bild. (2) Användandet av barn som modeller för pornografiska bilder ska motarbetas. (3) Tecknade pornografiska bilder där barn skildras skulle kunna användas för att locka barn till sexuella handlingar.¹²²

HD skriver: ”Det har i förarbetena angetts att även bilder som inte är verklighetstroga kan omfattas av det straffbara området”¹²³.

Axberger påpekar att detta inte är helt korrekt; han hävdar att texten i motiven är betydligt tydligare.¹²⁴ I motiven framgår att ”Huruvida en bild framstår som verklighetstrogen eller inte saknar betydelse ...”¹²⁵.

I sin bedömning påpekar HD att lagstiftaren, i syfte att inte få en alltför vidsträckt kriminalisering, manat till försiktighet vid bedömningen av misstänkt barnpornografiskt material. Lagstiftarens syfte med kriminaliseringen var inte att alla bilder på nakna barn, eller bilder där barns kön syns, skulle bedömas som barnpornografi – även om sådana bilder skulle kunna uppfattas som sexuella av vissa personer.¹²⁶

Axberger menar att HD blandar ihop två saker. I motiven framgår att bilder på nakna barn inte behöver vara pornografiska (t.ex. familjefotografier där

---

¹¹⁸ Se NJA 2012 s. 400, s. 407.

¹¹⁹ Se NJA 2012 s. 400 p. 1.

¹²⁰ Se NJA 2012 s. 400 p. 4-5.

¹²¹ Se NJA 2012 s. 400 p. 4.

¹²² Se NJA 2012 s. 400 p. 3.

¹²³ Se NJA 2012 s. 400 p. 6.

¹²⁴ Se Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 898.

¹²⁵ Se prop. 1997/98:43 s. 73.

¹²⁶ Se NJA 2012 s. 400 p. 7.

barn leker nakna). Diskussionen som förs i motiven syftar, enligt Axberger, till att förklara vad som skulle kunna leda till att en bild inte bör anses vara pornografisk. Axberger menar att HD:s argumentation inte håller eftersom HD redan konstaterat att de aktuella bilderna är pornografiska.¹²⁷

Skyddsintresset är, menar HD, inte lika starkt för ej verklighetstroga bilder och särskilt försiktighet bör därför iakttagas vid bedömningar av teckningar.

Det konstaterades att fantasifigurerna var avbildningar av barn, men att det inte var fråga om avbildningar av verklighetstroga barn.¹²⁸

HD menade att det var oklart hur pornografiska avbildningar av ej verklighetstroga barn skulle bedömas och gjorde en prövning i förhållande till yttrandefriheten och informationsfriheten.¹²⁹

Axberger menar att HD hade fel och att det inte alls råde oklarhet kring hur ej verklighetstroga bilder skulle bedömas. Slutsatsen om att informations- och yttrandefriheten skulle användas för att lösa denna oklarhet var således också fel. Axberger hänvisar, precis som hovrätten, till prop. 1997/98:43 där det anges att bilders verklighetstrogenhet saknar betydelse för straffbarheten. Han hänvisar även till ett avgörande från konstitutionsutskottet där det enligt honom framgår att all barnpornografi - även ej verklighetstrogen - ses som något ont. Axberger menar att detta också kommer till uttryck i utformningen av straffbestämmelsen och dess placering i brottsbalken bland brott mot allmän ordning.¹³⁰

HD ansåg att straffbestämmelsen trots viss vaghet varit tillräckligt tydlig; den tilltalade ansågs därför ha haft möjlighet att förutse konsekvenserna av att inneha de aktuella bilderna. Därigenom var kravet på lagstöd uppfyllt. En kriminalisering av bilderna skulle dock innebära en begränsning av yttrande- och informationsfriheten, och det var därför nödvändigt att beakta proportionalitetsprincipen. Begränsning fick inte gå utöver vad som var nödvändigt i förhållande till motiven.

Kopplat till de aktuella bilderna utvärderade därför HD intressena som motiverat kriminaliseringen av barnpornografiska bilder i förhållande till de intressen som är kopplade till yttrande- och informationsfriheten.

HD påpekar att de aktuella bilderna hade en stark koppling till den japanska kulturen och att yttrande- och informationsfriheten därför särskilt skulle beaktas. HD ansåg även att vissa av bilderna hade konstnärliga drag.¹³¹

HD menar att kränkningen av barn i allmänhet är lägre när bilderna inte är verklighetstroga:

---

¹²⁷ Se Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 898.

¹²⁸ Se NJA 2012 s. 400 p. 11.

¹²⁹ Se NJA 2012 s. 400 p. 12.

¹³⁰ Se Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 898-899.

¹³¹ Se NJA 2012 s. 400 p. 21.

Även om de aktuella 38 bilderna kan framstå som stötande torde risken för identifikation och därmed också risken för kränkning av barn i allmänhet vara väsentligt mycket mindre beträffande sådana bilder än i fråga om realistiska avbildningar med sexuellt innehåll.¹³²

HD menar också att kriminalisering av pornografiska teckningar föreställande ej verklighetstroga barn skulle vara en långtgående inskränkning av yttrande- och informationsfriheten, och att sådana inskränkningar inte kan motiveras av den kränkning av barn som uppstår på grund av sådana bilder:¹³³

Att det över huvud taget förekommer pornografiska teckningar med motiv som kan föra tankarna till barn är knappast en sådan kränkning av barn i allmänhet att det motiverar den förhållandevis långtgående inskränkning i yttrandefriheten och informationsfriheten som det skulle innebära om realistiska sådana teckningar utan undantag kriminaliserades.¹³⁴

Även lagstiftarens motiv om att sådana bilder skulle kunna användas för att locka barn till sexuella handlingar underkänns i förhållande till de aktuella bilderna:¹³⁵

Inte heller det skäl som består i att man vill undgå risken att barn ska kunna förledas att delta i sexuella handlingar motiverar en sådan begränsning.¹³⁶

HD konstaterar alltså att en kriminalisering av de aktuella bilderna skulle gå utöver vad som är nödvändigt i förhållande till lagstiftarens motiv med straffbestämmelsen.

Axberger menar att lagstiftaren, genom försvarlighetsundantaget i brottsbalken 16 kap. 10 b §, har skapat möjlighet att ta yttrande- och informationsfriheten i beaktande vid bedömningen. Detta är dock något som ska göras i förhållande till gärningen – inte när bilderna bedöms. Konsekvensen hade blivit att bilderna hade kunnat bedömas som barnpornografiska, och därefter hade HD kunnat resonera kring huruvida innehavet av de aktuella bilderna varit försvarlig.¹³⁷

Axberger avslutar med att tydliggöra sin åsikt angående bilderna. Enligt honom råder det ingen tvekan om att de föreställde barn och att de hade skildrats i syfte att påverka betraktaren sexuellt.¹³⁸

---

¹³² Se NJA 2012 s. 400 p. 23.

¹³³ Se NJA 2012 s. 400 p. 23.

¹³⁴ Se NJA 2012 s. 400 p. 23.

¹³⁵ Se NJA 2012 s. 400 p. 23.

¹³⁶ Se NJA 2012 s. 400 p. 23.

¹³⁷ Se Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 899.

¹³⁸ Se Axberger, Hans-Gunnar, *Mangamålet* s. 900.

2.6 Vad påverkar brottets allvarlighet?

Detta avsnitt syftar till att redovisa de omständigheter, angående materialet i sig, som påverkar brottets allvarlighet.

Som tidigare framgått döms den som begått barnpornografibrott till fängelse i upp till två år. Straffskalan för ringa brott är böter eller fängelse i max sex månader. Straffskalan för grovt brott är ett till sex års fängelse.¹³⁹

Vad som utgör ringa brott framgår ej av straffbestämmelsen.¹⁴⁰ Ledning kan dock fås av bl.a. förarbeten (se längre fram i detta avsnitt).

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska följande omständigheter särskilt beaktas:

...om brottet har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.¹⁴¹

Omständigheterna som kan leda till att brottet bedöms som grovt kan således delas in i två grupper: Den ena gruppen omständigheter angår gärningen – hur den utförts och orsaken till att den begåtts. Till denna grupp hör omständigheterna *yrkesmässighet, vinstsyfte och led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning*. De andra omständigheterna angår själva materialet: *mängden bilder* och om bilderna avsett *särskilt unga barn, barn som utsätts för våld eller tvång eller som utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt*. I den här uppsatsen är det omständigheterna som gäller själva materialet som är relevant – alltså de sistnämnda omständigheterna.

Det är dock oklart hur stor mängd en *stor mängd* är. Det finns hittills inget innehav som bedömts utgöra grovt barnpornografibrott endast på grund av att innehavet bestått av en stor mängd bilder.¹⁴² 140 000 bilder har t.ex. inte ansetts utgöra en sådan mängd.¹⁴³

Ett litet antal bilder kan leda till att brottet bedöms som ringa. Det kan t.ex. handla om ett begränsat antal videofilmer eller tidningar.¹⁴⁴ Vissa åklagare hävdar att gränsen mellan ringa brott och brott av normalgraden finns vid 100 bilder.¹⁴⁵

---

¹³⁹ Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §.

¹⁴⁰ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 2 st.

¹⁴¹ Se brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 6 st.

¹⁴² Jfr Roos, Mari-Ann, kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §, Lexino; jfr SOU 2007:54 s. 397.

¹⁴³ Se RH 2003:69.

¹⁴⁴ Se prop. 1997/98:43 s. 92.

¹⁴⁵ Se SOU 2007:54 s. 286.

Bilder bör, i vissa fall, inte jämföras med filmer.¹⁴⁶ Filmers längd kan påverka brottets rubricering och dess straffvärde.¹⁴⁷ Det finns ingen bestämd filmlängdsgräns som avgör vilka filmer som inte bör jämföras med bilder.¹⁴⁸

I en ansökan¹⁴⁹ om prövningstillstånd, som inte beviljades¹⁵⁰, uttalar Åklagarmyndigheten ett önskemål om ett klargörande angående betydelsen av mängden bilder:

Från utredningssynpunkt är det således angeläget att få klarlagt vilken betydelse antalet barnpornografiska bilder och filmer har för straffmätningen.¹⁵¹

Bekämpandet av barnpornografiska bilder med inslag av våld eller tvång var ett av motiven till införandet av *grovt* barnpornografibrott. Hantering av enstaka sådana filmer kan innebära att ett brott bedöms som grovt. Detta förutsätter att det skildrade övergreppet är verkligt.¹⁵²

I den nuvarande lagtexten framgår att brottet kan vara grovt om bilderna skildrar särskilt unga barn, barn som utsätts för våld eller tvång eller barn som utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Lagtexten löd tidigare ”bilder där barn utsätts för särskild hänsynslös behandling”, men justerades 2010 i syfte att förtydliga bestämmelsen. Den tidigare texten medförde att domstolarna sällan dömde att en gärning utgjorde grovt barnpornografibrott. Att förbättra enhetligheten i domarna var också en anledning till den förändrade lydelsen.¹⁵³

I motiven framgår att man med skrivningen ”särskilt unga” syftar på bilder som skildrar ”barn som på grund av sin ålder är allra mest skyddslösa”¹⁵⁴. Med våld eller tvång avses t.ex. misshandel, tvång att utföra en handling eller att rörelsefriheten på något sätt begränsas. Med skrivningen ”annat särskilt hänsynslöst sätt” åsyftas bilder som är mycket integritetskränkande – bland annat bilder som skildrar penetrering, förnedring, och drogning av barnet.¹⁵⁵

Det är graden av kränkning som det skildrade barnet utsätts för, som ska avgöra frågan om ifall brottet är grovt på grund av innehållet i bilden.¹⁵⁶

---

¹⁴⁶ Se SOU 2007:54 s. 287.

¹⁴⁷ Se SOU 2007:54 s. 406.

¹⁴⁸ Jfr SOU 2007:54 s. 287.

¹⁴⁹ Åklagarmyndigheten, *Överklagande av en hovrättsdom – grovt barnpornografibrott*, Dnr ÅM 2015/5855, 2015-09-09.

¹⁵⁰ Se Högsta domstolen, *Protokoll vid tillståndsprövning*, Aktbilaga 5 Mål nr B 4484-15, 2015-09-29.

¹⁵¹ Åklagarmyndigheten, *Överklagande av en hovrättsdom – grovt barnpornografibrott*, Dnr ÅM 2015/5855, 2015-09-09 s. 5-6.

¹⁵² Se prop. 1997/98:43 s. 94-95

¹⁵³ Se prop. 2009/10:70 s. 29.

¹⁵⁴ Se prop. 2009/10:70 s. 43.

¹⁵⁵ Se prop. 2009/10:70 s. 43.

¹⁵⁶ Se prop. 2009/10:70 s. 29.

Åklagarmyndigheten skiljer på ”bilder av normalgraden” och ”grova – hänsynslösa bilder”. Bilderna av normalgraden beskrivs som poseringsfoton. Barnen kan vara nakna eller mindre klädda. Det kan också handla om filmer från badplatser där barns kön zoomas in.¹⁵⁷ Även bilder som skildrar sexuella handlingar men som inte kan anses vara grova räknas som normalgradiga.¹⁵⁸ Innehav av poseringsbilder bedöms, av domstolarna, ofta som ringa barnpornografibrott.¹⁵⁹

De grova bilderna innehåller sexuella handlingar. Alla penetreringar av mindre barn är grova, samt alla penetreringar som utförs med våld eller tvång. Det kan också handla om annan form av sexuell förnedring t.ex. spermaavgång på barnet.¹⁶⁰

Barnpornografiskt material kan alltså delas in i två kategorier: bilder som är *mer* integritetskränkande för det skildrade barnet, och bilder som är *mindre* integritetskränkande.

Bilder som är mer integritetskränkande ska antingen skildra (1) särskilt unga barn, (2) barn som utsätts för våld eller tvång, eller (3) barn som utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Kategori 1 och 2 har till synes ett mer bestämt innehåll, medan den öppna ordalydelsen som beskriver kategori 3 skapar diskussionsutrymme.

I denna uppsats kommer material som enligt straffbestämmelsen särskilt ska beaktas vid bedömning av om brottet är grovt benämnas *grov barnpornografi, grova bilder, grovt material, särskilt hänsynslöst material, särskilt hänsynslös barnpornografi* etc. Bilder som utgör grov barnpornografi ska inte förväxlas med brottsrubriceringen grovt barnpornografibrott.

Bilder som inte utgör grov barnpornografi benämns *bilder av normalgraden* eller liknande.

Med begreppen *barnpornografiskt material* och *barnpornografiska bilder* åsyftas både bilder av normalgraden och grova bilder.

---

¹⁵⁷ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 10.

¹⁵⁸ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 10.

¹⁵⁹ Se SOU 2007:54 s. 290.

¹⁶⁰ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 10.

3 Om bevisningen i mål om barnpornografi

Syftet med detta avsnitt är att presentera den bevisning som kan påverka tingsrätternas bedömningar. Presentationen möjliggör en djupare analys av de undersökta tingsrättsdomarna.

Av avsnitt 4.3 framgår att tingsrätterna, vid bedömning av misstänkt barnpornografiskt material, framförallt beaktar följande bevisning: de tilltalades medgivande eller erkännande, materialet (bilder och/eller filmer) samt fingranskarnas bedömningar (i form av fingranskningsprotokoll och/eller vittnesmål). Dessa former av bevisning kommer därför undersökas.

Inledningsvis presenteras centrala begrepp och principer angående bevisning.

3.1 Allmänt om bevisning i brottmål

Avgöranden i brottmål sker genom dom.¹⁶¹ Domen ska, enligt rättegångsbalken och omedelbarhetsprincipen, endast grundas på sådant som lagts fram under huvudförhandlingen.¹⁶² Syftet är främst att skapa goda förutsättningar för domstolens bevisvärdering.¹⁶³ Utöver detta säkerställs att den tilltalade får kännedom om vilken bevisning som åberopas till stöd för dennes skuld, samt att hen får möjlighet att bemöta denna bevisning.¹⁶⁴ Domstolen får således inte basera avgöranden på egen specialistkunskap,¹⁶⁵ och ska inte heller, som huvudregel, ta del av förundersökningen; ett sådant förfarande kan leda till att förutfattade meningar i skuldfrågan skapas.¹⁶⁶ Omständigheter som är allmänt kända behöver dock inte bevisas.¹⁶⁷

Bevisföringen och bevisvärderingen är fri,¹⁶⁸ alla bevismedel är således som huvudregel tillåtna, och det är upp till domstolarna att avgöra värdet av

---

¹⁶¹ Rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 1 §.

¹⁶² Rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §; se Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §; se Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §, Karnov; Fitger, Peter, *Något om reformeringen av rättegångsbalken* s. 515.

¹⁶³ Se Fitger, Peter, *Något om reformeringen av rättegångsbalken* s. 515.

¹⁶⁴ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 51; jfr Fitger, Peter, *Något om reformeringen av rättegångsbalken* s. 515-516.

¹⁶⁵ Jfr Hellner, Trygve, *Några ord om omedelbarhetsprincipen och domstolsnotoritet* s. 569; jfr Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 51.

¹⁶⁶ Se Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalk (1942:740) 30 kap. 2 §, Lexino.

¹⁶⁷ Rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 2 §; Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 51-52. jfr Hellner, Trygve, *Några ord om omedelbarhetsprincipen och domstolsnotoritet* s. 568-569; se Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 2 §, Karnov.

¹⁶⁸ Rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §.

bevisningen.¹⁶⁹ Det saknas t.ex. regler som förbjuder bevisning som riskerar att överskattas vid domstolens bevisvärdering. Sådana regler förekommer dock i anglosaxisk rätt.¹⁷⁰

Den fria bevisvärderingen bygger på idén om att domstolen klarar av att genomföra bevisvärderingen på ett korrekt sätt.¹⁷¹ Diesen menar dock att det än så länge saknas en säker bevisvärderingsmetod.¹⁷²

Det finns undantag från den fria bevisföringen. Enligt principen om det bästa bevismaterialet ska vissa bevismedel användas före andra.¹⁷³ Korta beviskedjor är t.ex. ett tecken på att bevismedlet är bra.¹⁷⁴ Prioriteringen av muntliga utsagor är en konsekvens av principen om det bästa bevismaterialet. Muntliga utsagor ska alltså användas framför skriftliga utsagor eftersom de anses utgöra bättre bevismaterial.¹⁷⁵

En strikt tillämpning av principen om det bästa bevismaterialet skulle dock förbjuda bevisning som inte är ”bäst”, vilket inte är förenligt med principen om den fria bevisföringen.¹⁷⁶

I brottmål bär åklagaren bevisbördan. Åklagaren ska således, i mål om barnpornografibrott, bevisa att bilderna är barnpornografiska.¹⁷⁷ Innehållet i bilderna bör, av logiska skäl, bäst bevisas med hjälp av själva bilderna. Om innehållet istället bevisas genom en fingranskarens utsaga om innehållet, kommer beviskedjan vara längre. Samtidigt skapar den fria bevisföringen möjlighet för åklagaren att välja.

Det är rättens uppgift att pröva vad som är *bevisat*.¹⁷⁸ Det finns i rättegångsbalken ingen förklaring om hur detta beviskrav ska tolkas. Gregow skriver följande: ”Det skall, som det brukar sägas med en översättning från engelskan, vara ställt utom rimligt tvivel att den åtalade har begått gärningen.”¹⁷⁹

Det har gjorts försök med att beskriva denna nivå – utom rimligt tvivel – procentuellt. Diesen menar att kravet är högt och därför borde ligga nära 100 %. Samtidigt påpekar han att ett så högt beviskrav är orealistiskt, och att det snarare borde ligga på cirka 95 %.¹⁸⁰

Dahlman skriver att beviskravet i teorin är detsamma för alla sorts brott. Han argumenterar dock för att verkligheten ser annorlunda ut; praxis visar, enligt Dahlman, att beviskravet i våldtäktsmål är lägre jämfört med beviskravet i mål angående olaga hot.¹⁸¹ Detta uttalande har dock kritiserats av Wegerstad. Hon menar att Dahlmans slutsatser saknar stöd i statistisk

¹⁶⁹ Se Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §, Karnov.

¹⁷⁰ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 61.

¹⁷¹ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 61.

¹⁷² Se Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål* s. 30.

¹⁷³ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 59.

¹⁷⁴ Jfr Ekfeldt, Jonas, *Om informationstekniskt bevis* s. 138.

¹⁷⁵ Rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 14 §; Jfr Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 59.

¹⁷⁶ Jfr Ekfeldt, Jonas, *Om informationstekniskt bevis* s. 138-139.

¹⁷⁷ Jfr Dahlman, Christian, *Beviskraft* s.63.

¹⁷⁸ Rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §.

¹⁷⁹ Gregow, Torkel, *Några synpunkter på frågan om bevisprövning och bevisvärdering i mål om sexuella övergrepp mot barn* s. 510.

¹⁸⁰ Se Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål* s. 140-146.

¹⁸¹ Se Dahlman, Christian, *Även våldtäktsdomar bör undersökas vetenskapligt* s. 712-713.

metod, och hon redogör för flera omständigheter som ej beaktats i studien som Dahlman hänvisar till.¹⁸²

Det ska av domskälen framgå vad som anses vara bevisat, samt hur domstolen resonerat i frågorna som resulterat i domslutet.¹⁸³ Detta gäller ställningstaganden i både rättsfrågor och bevisfrågor.¹⁸⁴ Utförlighet och tydlighet i domskälen har poänger: Det blir möjligt för andra att kontrollera domstolarnas bedömningar, och det blir lättare för domstolarna själva att upptäcka brister i de egna resonemangen.¹⁸⁵ I mål om barnpornografibrott är det alltså värdefullt att domstolen förklarar varför rekvisiten *barn* och *pornografisk bild* är, alternativt inte är, uppfyllda.

3.2 Materialet

Enligt Åklagarmyndigheten bör den misstänka barnpornografin åberopas och förevisas under huvudförhandlingen.¹⁸⁶ Om mängden bilder är stor kan ett *representativt urval* förevisas.¹⁸⁷

I avsnitt 3.2.1 till 3.2.3 presenteras och analyseras olika aspekter av den misstänkta barnpornografin som bevisning.

3.2.1 Sekretess

Förhandlingar vid domstol ska enligt grundlag vara offentliga.¹⁸⁸ Möjligheten till insyn kompletterar informationsfriheten och garanterar att domstolarna efterlever processuella principer som är viktiga för rättsstater.¹⁸⁹ Förhandlingsoffentligheten är dock begränsad vid mål om barnpornografi.¹⁹⁰ Begränsningen skyddar de unga personer som skildras i materialet från ytterligare kränkning som ett offentliggörande av bilderna kan orsaka. Offentliga huvudförhandlingar skulle också innebära en ökad risk för spridning av barnpornografiska bilder.¹⁹¹

---

¹⁸² Se Wegerstad, Linnea, *Empiriska studier av bevisvärdering måste utföras och presenteras på ett vetenskapligt korrekt sätt* s. 719-724.

¹⁸³ Rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 5 §; se Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 5 §, Lexino.

¹⁸⁴ Se Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 17 kap. 7 §, Lexino.

¹⁸⁵ Jfr Pettersson, My, Dahlman, Christian och Sarwar, Farhan, *Att bedöma personer med kriminell belastning* s. 36-37.

¹⁸⁶ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 11.

¹⁸⁷ Se Åklagarmyndigheten, *Sexualbrott på internet mot unga brottsoffer* s. 24.

¹⁸⁸ Regeringsformen (1974:152) 2 kap. 11 § 2 st; rättegångsbalken (1942:740) 5 kap. 1 §.

¹⁸⁹ Prop. 1975/76:209 s. 127.

¹⁹⁰ Regeringsformen (1974:152) 2 kap 20 § 1 st. 4 p; rättegångsbalken (1942:740) 5 kap. 1 § 2 p; offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 35 kap. 12 §; jfr Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 11.

¹⁹¹ Se Lorentzon, Karl, kommentar till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 35 kap. 12 §, Lexino.

Åklagarmyndigheten vidtar ytterligare sekretessåtgärder och menar att domstolen ska ta del av bilderna under huvudförhandlingen och att de inte bör lämnas ut till domstolen; om domstolen inkommer med en sådan begäran bör den inte accepteras. Om domstolen vill se bilderna igen kan de dock *förevisas* igen, antingen under förhandlingen eller under överläggningen.¹⁹²

Att misstänkt barnpornografiskt material innebär praktiska svårigheter för domstolen aktualiserades i en rättegång år 2014 när en domare blev polisanmäld, av Polismyndigheten, för barnpornografibrott på grund av sin hantering av bevisning i ett mål som gällde övergrepp på barn. Övergreppen hade dokumenterats och dessa bilder visades upp under huvudförhandlingen. Domaren ansåg att rätten, i bevisvärderingssyfte, behövde ha tillgång till bevismaterialet och spelade därför in bevisningen när den förevisades. Riksåklagaren menade dock att agerandet varit försvarligt och beslutade att ej inleda förundersökning. Polisanmälningen kritiserades också av flera jurister.¹⁹³

Det har av detta avsnitt framgått vilka behov och syften som, trots offentlighetens fördelar, motiverar sekretesskydd för barnpornografiska bilder. Det har också framgått att sekretessen kan medföra svårigheter för domstolarna och att detta kan komplicera bevisvärderingsarbetet. Att bilderna som utgångspunkt bara visas upp under huvudförhandlingen stämmer dock väl överens med omedelbarhetsprincipen och rättegångsbalkens krav på bevisningens omedelbarhet.¹⁹⁴

3.2.2 Att bedöma pubertetsutveckling

Det ska, på varje enskild bild, framgå att ett *barn* skildras. Denna bedömning är svårare om barnets pubertetsutveckling är påbörjad men inte fullbordad. Ecpat Sverige menar att sådana bilder befinner sig i en gråzon.¹⁹⁵

Svårigheten med att bedöma den skildrades pubertetsutveckling åskådliggörs i en dom från 2007. Svea hovrätt avgjorde att tre skildrade flickor inte hade fullbordade pubertetsutvecklingar.¹⁹⁶ Detta efter att tingsrätten konstaterat att det av bilderna ej framgick huruvida personerna

---

¹⁹² Se Åklagarmyndigheten, *Sexualbrott på internet mot unga brottsoffer* s. 24; jfr även Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 11.

¹⁹³ Se Hurtig, Björn och Thörnström, Byron, *Polisanmälan mot domaren är vettlös*; se Nordh, Roberth, *Anmälan mot domare i pedofilmål kritiserats*; se Nurbo, Sigrid, *Domaren oskyldig*; se Kalmar tingsrätt, Dom B 1163-14, 2014-09-10.

¹⁹⁴ Jfr rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §; jfr Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §; jfr Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §, Karnov; jfr Fitger, Peter, *Något om reformeringen av rättegångsbalken* s. 515.

¹⁹⁵ Se Ecpat Sverige, *Ecpat Hotline 2015 Dokumenterade sexuella övergrepp på barn på internet – en årsrapport*, s. 24-25.

¹⁹⁶ Svea Hovrätt, Dom B 9332-06, 2007-04-24.

var barn.¹⁹⁷ Tingsrätten skrev följande angående de skildrades pubertetsutveckling:

Enligt tingsrättens uppfattning framstår samtliga tre flickor som förekommer på bilderna som unga, särskilt flickan på samlagsbilden. Klart är i vart fall att alla tre påbörjat sin pubertetsutveckling då de i olika utsträckning genomgått vissa av de ovan nämnda förändringarna, även om flickan på samlagsbilden framstår som betydligt mindre utvecklad än de övriga två. Mot bakgrund av den förebringande utredningen finner dock tingsrätten att det inte är möjligt att med visshet avgöra huruvida flickornas pubertetsutveckling är avslutad eller inte.¹⁹⁸

Tingsrätten prövade också huruvida det framgick av bilderna eller omständigheterna kring dem att de skildrade personerna var yngre än 18 år. Inte heller denna prövning ledde fram till en bedömning om att de skildrade faktiskt var barn:

Som tingsrätten redan konstaterat framstår flickorna som unga. Det är emellertid utomordentligt svårt att närmare bestämma en persons ålder genom att enbart betrakta en bild. De två flickorna som poserar nakna kan vara såväl över som under 18 år. Flickan på samlagsbilden förefaller vara under 18 år. Det kan emellertid inte enligt tingsrättens uppfattning anses stå klart att någon av dem verkligen är under 18 år.¹⁹⁹

Enligt hovrätten var det däremot uppenbart att de skildrade personernas pubertetsutveckling ej var avslutad:

Bilderna, som skildrar tre olika flickor, är tagna på så sätt att någon större svårighet inte föreligger att bedöma deras fysiska mognadsgrad. Det framgår att två av flickorna påbörjat sin pubertetsutveckling medan den tredje flickan, som till synes har samlag med en man, inte ens kan sägas ha påbörjat denna utveckling. Det är uppenbart att ingen av de tre flickornas pubertetsutveckling är avslutad.²⁰⁰

Som tidigare nämnt ska pubertetsutvecklingen bedömas enligt internationellt vedertagna medicinska bedömningsgrunder.²⁰¹ Åklagarmyndigheten menar att Tannerskalan kan användas i detta syfte och att detta innebär att bedömningen görs genom att kroppsbehåring, utveckling av händer, axlar, bröst och höfter granskas.²⁰²

Vid en sökning den 3 mars 2021 i databasen *Infotorg* framgår att Tannerskalan förekommit vid två huvudförhandlingar så sent som i februari 2021.²⁰³

---

¹⁹⁷ Nyköpings tingsrätt, Dom B 1238-06, 2006-11-08.

¹⁹⁸ Nyköpings tingsrätt, Dom B 1238-06, 2006-11-08 s. 3.

¹⁹⁹ Nyköpings tingsrätt, Dom B 1238-06, 2006-11-08 s. 4.

²⁰⁰ Svea hovrätt, Dom B 9332-06, 2007-04-24 s. 2.

²⁰¹ Se prop. 1997/98:43 s. 82; se även avsnitt 2.4.

²⁰² Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 8.

²⁰³ Norrtälje tingsrätt, Dom B 1378-20, 2021-02-23; Ångermanlands tingsrätt, Dom B 785-19, 2021-02-24.

Vid en sökning den 3 mars 2021 i databasen LUBsearch (Lunds universitets databas) på sökbegreppet ”Tanner stage” åstadkoms 4 418 sökträffar, bl.a. en artikel från *Journal of the Endocrine Society* år 2020. Av artikeln framgår att Tannerskalan består av fem steg och att de olika stegen betecknar olika skeden i puberteten.²⁰⁴ Denna artikel i kombination med den totala mängden sökträffar tyder på att Tannerskalan är en vedertagen metod för att beskriva pubertetsutveckling.

Svårigheterna med att avgöra barns ålder är relevant även när det gäller annan brottslighet. Johansson påtalar att det sällan väcks åtal för köp av sexuell handling av barn, och att detta delvis beror på svårigheterna med att avgöra barns ålder. Hon lyfter ett antal, för den här undersökningen, relevanta fakta angående barns pubertetsutveckling:

- 68 % av svenska tioåriga flickor har påbörjad pubertetsutveckling.
- Könsutvecklingen hos nordiska flickor sker oftast när de är mellan 10 och 13 år. Det kan därför vara svårt att se skillnad på 13 åriga flickor och 18 åriga kvinnor.
- Pubertetsutvecklingen påbörjas allt tidigare.
- Pubertetsutvecklingen påverkas av många faktorer, bland annat genetik, vikt och stress inom familjen.²⁰⁵

De fakta som Johansson påtalar indikerar att pornografiska bilder på personer under 18 år ofta inte kommer utgöra barnpornografi. Många flickor som fyllt 13 år har en fullbordad könsutvecklingen och kommer därför eventuellt bedömas som vuxna.

Ovan nämnda fakta pekar på att det omvända kan vara ovanligare: att personer som fyllt 18 år inte har en fullbordad pubertetsutveckling. Det framgår dock att individuella skillnader finns. Av förarbeten framgår också att åtstörningar och intensiv träning kan medföra en försenad pubertet.²⁰⁶

För flickor innebär puberteten också att bröstet växer.²⁰⁷ Ofärdig bröstutveckling bör därmed kunna leda till att en person av kvinnligt kön anses vara ett barn enligt straffbestämmelsen.²⁰⁸ Att könsutveckling är färdigutvecklad behöver således inte vara avgörande.

Hos pojkar ökar testikelstorleken under puberteten.²⁰⁹ Ofärdig testikelutveckling bör därmed, på samma sätt, kunna leda till att en person av manligt kön anses vara ett barn enligt straffbestämmelsen.²¹⁰

---

²⁰⁴ Se Miller, Bradley S, Sarafoglou, Kyriakie och Addo, O Yaw, 2020 *Development of Tanner Stage-Age Adjusted CDC Height Curves for Research and Clinical Applications* s. 3.

²⁰⁵ Se Johansson, Märta C, *Att göra ett ansvarigt sexköp: uppsåts- och oakttsamhetsbedömningar vid underårighet i fall av människohandel, koppleri och sexköp* s. 254-255.

²⁰⁶ Se SOU 2007:54 s. 79.

²⁰⁷ Se Hagenäs, Lars, *Människans pubertetstillväxt – kan den påverkas?* s. 16.

²⁰⁸ Jfr brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 3 st.

²⁰⁹ Se Hagenäs, Lars, *Människans pubertetstillväxt – kan den påverkas?* s. 16.

²¹⁰ Jfr brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 3 st.

Hos båda könen framträder könsbehåring och kvisslor under puberteten. Även längd- och skelettillväxt sker.²¹¹

Det är allmänt känt att könsbehåring kan tas bort. Att bedöma att en bild skildrar ett barn på grund av att den skildrade personen saknar könsbehåring förefaller därför vanskligt. Omvänt borde dock en välutvecklad könsbehåring tyda på att den skildrade personen inte är ett barn.

Att använda sig av längd- och skelettillväxt bör, i de flesta fall, vara svårt med anledning av individuella skillnader.

Kvisslor är, enligt allmän kändedom, något som även drabbar vuxna personer. Förekomsten av kvisslor bör därför inte ses som ett bevis på att pubertetsutvecklingen inte är avslutad. Dock borde förekomst av kvisslor kunna antyda att puberteten är påbörjad.

I detta avsnitt har det framkommit att bedömningen av pubertetsutvecklingen kan göras med hjälp av Tannerskalan. Exempel från praxis har dock visat att bedömningen kan vara svår att genomföra i praktiken. Den information som framkommit om människans pubertetsutveckling ger möjliga förklaringar till varför domstolarna bedömer skildrade personers pubertetsutveckling olika.

3.2.3 Att ta del av obehagligt material

Det är, enligt Åklagarmyndigheten, psykiskt påfrestande att granska och bedöma misstänkt barnpornografiskt material.²¹² Eftersom materialet kan upplevas som obehagligt händer det också att domstolarna ifrågasätter om det är nödvändighet att ta del av materialet.²¹³

I en tingsrättsdom framgår att fingranskaren, på grund av materialets grovhet, slutade arbeta med att bedöma misstänkt barnpornografiskt material:

Det tog ett år att fingranska materialet. Normalt kan man på grund av innehållet inte granska denna typ av material mer än en till tre timmar per tillfälle och kanske inte varje dag. Han blev klar med granskningen förra sommaren. Innehållet i detta material var så grovt att han därefter fick sluta med att fingranska barnpornografiskt material.²¹⁴

Barnpornografiskt material kan således, på grund av bildernas innehåll, vara psykiskt krävande att betrakta.

I en svensk studie undersöktes hur visuellt obehaglig bevisning kan påverka bevisvärderingen. Hypotesen var att bedömare som får titta på bildbevisning innehållandes obehagliga detaljer, påverkas mer känslomässigt jämfört med bedömare som tar del av samma information i skriftlig form. Resultatet från experimentet visade att de domare som tittat

---

²¹¹ Se Hagenäs, Lars, *Människans pubertetstillväxt – kan den påverkas?* s. 16.

²¹² Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – Kvaliteten i den brottsutredande verksamheten* s. 12.

²¹³ Åklagarmyndigheten, *Sexualbrott på internet mot unga brottsoffer* s. 24.

²¹⁴ Ystad tingsrätt, Dom B 1274-11, 2012-04-17 s. 4.

på den obehagliga bildbevisningen oftare bedömde att den misstänkte gärningsmannen var skyldig till brott, samt att den tilltalade (som förnekade gärningen) var mindre trovärdig. Resultatet talade även för att domare bedömer att annan bevisning, som talar för att den misstänkte är skyldig, har högre bevisvärde. Domarna i experimentet upplevde själva att de utförde bedömningen på ett i hög grad objektivet sätt. Sammanfattningsvis ökade sannolikheten för fällande dom i de fall där domarna hade tagit del av obehaglig bildbevisning.²¹⁵

Om misstänkt barnpornografiskt material upplevs vara obehaglig bör det, enligt studien, finnas en risk att förevisning av materialet under huvudförhandlingen leder till fler fällande domar och en sämre objektivitet vid bedömningen av materialet. Effekten av det upplevda obehaget skulle t.ex. kunna försämra domares och fingranskares förmåga att bedöma de skildrades pubertetsutveckling.

3.3 Fingranskarens utsaga och fingranskningsprotokollet

Fingranskningsprotokoll och förhör med den fingranskare som granskat bilderna i det aktuella målet bör, enligt Åklagarmyndigheten åberopas som bevisning. I fingranskningsprotokollet ska det framgå *vad* som granskats, vilka bilder som ansetts vara grova respektive normalgradiga, och hur bedömningen gjorts. Förhöret med fingranskaren ska täcka granskningsprocessen, resultatet, kriterierna, samt information om fingranskarens erfarenhet och utbildning.²¹⁶

Fingranskaren ska alltså under förhöret förklara sin bedömning. Det har tidigare framgått att en del av bedömningen består i att bedöma de skildrades pubertetsutveckling, och att detta kräver kunskap om internationellt medicinskt vedertagna bedömningsgrunder.²¹⁷ Internationellt medicinskt vedertagna bedömningsgrunder utgör fackkunskap.²¹⁸ Förhöret med fingranskaren är således ett förhör med en expert som bidrar med fackkunskap.

Experter kan höras som vittnen eller som sakkunniga. Vittnen är – till skillnad från sakkunniga – inte utbytbara; de omfattas av vittnesplikt.²¹⁹ Eftersom fingranskaren bl.a. ska höras om granskningsprocessen och sin utbildning och erfarenhet är det lämpligt att höra fingranskaren som vittne.²²⁰

Bilder som förevisas under huvudförhandlingen bör dock kunna bedömas av andra med fackkunskap, och inte bara den person som bedömt bilderna

---

²¹⁵ Schantli, Mikael och Strömberg, Emilia, *Att känna rätt En tvärvetenskaplig studie om emotionell påverkan vid bevisvärdering* s. 667-684.

²¹⁶ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 11.

²¹⁷ Se avsnitt 2.4 och avsnitt 3.2.2.

²¹⁸ Jfr Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 40 kap. 1 §, Karnov.

²¹⁹ Se Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 284-286.

²²⁰ Jfr Dahlman, Christian, *Beviskraft* s. 284-286.

under förundersökningen. Om samtliga bilder visas upp under huvudförhandlingen är det eventuellt oviktigt vilken fingranskare som närvarar.

Fingranskarnas utsagor och fingranskningsprotokoll utgör förstås bevisning som, inom ramen för den fria bevisvärderingen²²¹, ska värderas av domstolen. Det finns skäl att utföra denna bevisvärderingen med försiktighet. Diesen menar att det är troligt att polismän undviker att uttrycka osäkerhet i sina vittnesmål, samt att det kan vara känsligt att berätta att man i sin yrkesutövning begått misstag. Å andra sidan kan polismän vara bra vittnen eftersom de är vana vid att agera och resonera neutralt.²²² Om Diesen har rätt föreligger risk att fingranskare, trots osäkerhetskänsla, uttrycker sig bestämt angående hur en bild bör klassificeras.

3.4 Medgivanden och erkännanden

Erkännanden omfattas i brottmål av den fria bevisvärderingen. Domstolen är således inte bunden av erkännandet.²²³

Betydelsen av erkännandet varierar beroende på brottets allvarlighet. Detta beror på att allvarligheten påverkar kravet på utredningens robusthet. Vid grov brottslighet ska erkännandet aldrig räcka för fällande dom, men i bagatellmål anses erkännandet räcka som ensamt bevismedel.²²⁴ Bolding påpekar dock att det knappast förekommer färre felaktiga erkännanden i bagatellmål, utan att det snarare handlar om ett större risktagande.²²⁵

Diesen redogör för flera motiv till falska erkännanden, bl.a. följande:

- Erkännandet är ett missförstånd. Den tilltalade har förväxlat erkännandet med ett vitsordande av de faktiska omständigheterna.
- Erkännandet är ett sätt att snabba på processen; det kan t.ex. innebära att den misstänkte slipper långa förhör.
- Den tilltalade har gett upp och erkännandet är ett uttryck av detta.²²⁶

Diesen menar att en undersökning av motiven bakom erkännandet kan förbättra möjligheten att upptäcka felaktigheter.²²⁷ Även Lindow argumenterar för en omsorgsfull prövning av erkännanden. Hon anser att domstolen först bör undersöka om erkännandet omfattar alla omständigheter kring brottet och därefter pröva erkännandets sanningshalt.²²⁸

---

²²¹ Se avsnitt 3.1.

²²² Jfr Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål* s. 89-90.

²²³ Rättegångsbalken (1942:740) 35 kap 3 § 2 st; Borgström, Peter, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 3 § 2 st. Karnov; Lindow, Sofia, *Häktningsspåfrestningar, falska erkännanden och bevisvärdering* s. 24.

²²⁴ Se Lindow, Sofia, *Häktningsspåfrestningar, falska erkännanden och bevisvärdering* s. 24-25; se Bolding, Per Olof, *Sannolikhet och bevisvärdering i brottmål* s. 313.

²²⁵ Se Bolding, Per Olof, *Sannolikhet och bevisvärdering i brottmål* s. 313-314.

²²⁶ Se Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål* s. 94-95.

²²⁷ Se Diesen, Christian, *Bevisprövning i brottmål* s. 94.

²²⁸ Se Lindow, Sofia, *Häktningsspåfrestningar, falska erkännanden och bevisvärdering* s. 25.

I en artikel om barnpornografi och barnpornografibrott i Polistidningen 2017 framträder bilden av gärningsmän vars erkännanden motiveras av känslomässiga skäl:

Utredarna beskriver det som att de flesta faktiskt blir lättade när de åker fast. Kanske har de tömt sina bibliotek förr, försökt att sluta, men inte kunna låta bli att börja om. Bilden av ett sorts missbruk framträder, där själva barnpornografen kanske inte spelar huvudrollen, snarare passerandet av gränser och jakten på kickar.²²⁹

Innehållet i citatet tyder på att det, bland konsumenter av barnpornografiskt material, finns en vilja att erkänna brott. Det har tidigare framgått att det kan vara svårt att bedöma barnpornografiskt material; att bedöma pubertetsutveckling kan kräva fackkunskap.²³⁰ Det finns således skäl att förhålla sig kritisk till den tilltalades erkännande, och att undersöka motiven bakom erkännandet.

---

²²⁹ Se Eneström, Emma, *Det här är inte pornografi*.

²³⁰ Se avsnitt 3.2.2 och 3.3.

4 Barnpornografi i rättstillämpningen – resultat och analys

4.1 Inledning

I detta kapitel presenteras resultatet av rättsfallsundersökningarna. Resultatet kommer analyseras med hjälp av den information och de slutsatser som framgår av kapitel 2 och kapitel 3. Slutligen kommer uppsatsens frågeställningar besvaras. Frågeställningarna, som även framgår av avsnitt 1.3 lyder enligt följande:

Hur prövas misstänkt barnpornografiskt material av tingsrätterna?

Delfråga 1:

Vilka omständigheter, i det misstänkt barnpornografiska materialet, diskuteras i domskälen, och hur resonerar tingsrätterna om dessa omständigheter?

Delfråga 2:

Hur beaktas *barnpornografi enligt gällande rätt* av tingsrätterna?

Delfråga 3:

Vilken bevisning, angående det misstänkt barnpornografiska materialet, diskuteras i domskälen, och hur beaktas denna bevisning vid bedömningen av materialet?

Delfråga 1 och delfråga 2 angår omständigheter som *diskuteras* och omständigheter som *inte* diskuteras. Eftersom svaren på frågorna i viss mån överlappar varandra kommer de besvaras och analyseras tillsammans i avsnitt 4.2. Skillnaden mellan frågorna är att delfråga 1 tar sikte på omständigheter som faktiskt diskuteras. Delfråga 1 kan således fånga upp omständigheter som, enligt gällande rätt, inte är relevanta. Delfråga 2 tar sikte på sådana omständigheter som enligt gällande rätt kan eller borde diskuteras vid bedömningen av huruvida en bild utgör barnpornografi. Delfråga 2 har således en stark koppling till straffbestämmelsen i brottsbalken 16 kap. 10 a §.

Legalitetsprincipen ställer krav på att rekvisiten ska vara uppfyllda; för att en tilltalad ska kunna dömas för barnpornografibrott behöver rekvisiten *barn* och *pornografisk bild* vara uppfyllda.²³¹ En viktig funktion med delfråga 2 är att undersöka *hur* och *om* rekvisiten diskuteras.

Delfråga 2 angår också de omständigheter som kan ha effekter på rubricering och straffvärde. Enligt straffbestämmelsen kan brottet vara grovt

---

²³¹ Se avsnitt 2.1.

på grund av *mängden* bilder, och om bilderna skildrar *särskilt unga* barn, barn som utsätts för *våld eller tvång*, eller barn som utnyttjas på *annat särskilt hänsynslöst sätt*.²³² Eftersom bilder på *verkliga övergrepp* enligt förarbeten anses allvarligare,²³³ är även den omständigheten relevant. Utredningen av gällande rätt har också visat att en liten mängd bilder kan innebära att brottet bedöms som ringa.²³⁴

För att besvara delfråga 2 har jag i min analys delat in ovan nämnda omständigheter i tre grupper:

Grupp 1 omfattar rekviriten *barn* och *pornografisk bild*.

Grupp 2 omfattar omständigheter som kan innebära att bilder inte utgör barnpornografi. Eftersom en *pornografisk bild* enligt förarbeten²³⁵ ska sakna *vetenskapliga* eller *konstnärliga* värden utgör vetenskapliga eller konstnärliga värden sådana omständigheter. Icke verklighetstroga bilder utgör ej barnpornografi enligt Mangamålet.²³⁶ *Verklighetstrogenhet* är därför också en sådan omständighet.

Grupp 3 omfattar de omständigheter som påverkar rubricering och straffvärde.

Delfråga 3 handlar om *vilken* bevisning som diskuteras och *hur* bevisningen diskuteras. För att besvara frågan har jag undersökt förekomsten av resonemang kopplade till den bevisning som enligt Åklagarmyndigheten bör åberopas i mål om barnpornografibrott: fingranskarens granskningsprotokoll och vittnesmål, samt syn av materialet. Med syn av materialet avses förevisning av det misstänkt barnpornografiska materialet; bilderna visas upp i syfte att bevisa att de är barnpornografiska.²³⁷ Utöver detta har jag undersökt huruvida annan bevisning, angående bild- och filmmaterialet, diskuteras. Svaret på delfråga 3 skapar en bild av de olika bevismedlens funktion och betydelse. Svaret presenteras i avsnitt 4.3.

Tillsammans formar svaren på delfrågorna en helhetsbild av hur barnpornografiskt material prövas av tingsrätterna. Dessa sammanfattande slutsatser presenteras och analyseras i avsnitt 4.5.

För att frågorna ska kunna besvaras krävdes en undersökning av tingsrättsdomarna. De utgör informationskällor i en större analys och är enskilt oviktiga men viktiga för helhetsbilden.

Utgångspunkten vid undersökningen var att grunda slutsatser på ordalydelsen i texterna. Denna metod kan liknas vid objektiv lagtolkning som till stor del baseras på ordalydelsen.²³⁸ När tingsrätten tydligt deklarerar att det, på grund av bevisning A, är bevisat att ett barn skildras i en bild, ger en tolkning enligt ordalydelsen att bevisning A diskuterats vid bedömningen av materialet.

---

²³² Brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a § 6 st.

²³³ Prop. 1997/98:43 s. 73.

²³⁴ Se avsnitt 2.6.

²³⁵ Se prop. 2009/10:70 s. 16; se SOU 2007:54 s. 77; se även avsnitt 2.3.

²³⁶ NJA 2012 s. 400.

²³⁷ Se Åklagarmyndigheten, *Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011* s. 11.

²³⁸ Jfr Fallenius, Odile, *Tillför Lundinregeln något av verkligt och särskilt värde?* s. 268.

Den objektiva tolkningsmetoden kompletteras – vid lagtolkning – med ändamålsinriktad och subjektiv tolkning. Vid subjektiv lagtolkning tas hänsyn till det som framgår av förarbeten, och vid ändamålsinriktad tolkning söker man efter ändamålet med lagregeln.²³⁹ Jag har därför, vid undersökningen av tingsrättsdomarna även beaktat texternas helhet och ändamålet med de resonemang som förs. Den subjektiva och den ändamålsinriktade lagtolkningsmetoden kan liknas vid de metoder som jag i denna uppsats benämner *ändamålstolkning* och *kontextuell tolkningsmetod*.

Den kontextuella tolkningsmetoden möjliggör slutsatser baserat på textkompositionen i domen. Det är t.ex. troligt att en konklusion som görs i nära anslutning till en beskrivning av innehållet av en viss bevisning, baseras på denna bevisningen – även om det enligt ordalydelsen inte framgår att så är fallet.

Ändamålstolkningen tar sikte på syftet med att något uttrycks. Om ett resonemang avslutas med slutsatsen om att materialet är barnpornografiskt, kan det som tidigare nämnts tolkas som en diskussion i förhållande till slutsatsen.

I avsnitt 4.2.1, som angår förekomst av diskussioner om barn-rekvisitet, ges exempel på hur texttolkningen utförts. Av avsnittet framgår även vissa ställningstaganden som gjorts och som sedan använts i den fortsatta texttolkningen.

I analysen nedan används citat från domarna. Syftet med citaten är att ge illustrativa exempel på tingsrätternas tillvägagångssätt. Namn har anonymiserats i citaten. Den tilltalades namn har bytts ut till bokstaven ”T”. Bokstaven ”F” används istället för fingranskarens namn.

Initialt valdes 30 tingsrättsdomar ut till analysen. *Hur* dessa domar valdes ut framgår av metodavsnittet.²⁴⁰ Vid en första granskning upptäcktes dock att fyra domar inte angår barnpornografibrott. Dessa (nr 3, 12, 17 och 19) har därför strukits. 26 stycken rättsfall ingår därför i analysen.²⁴¹

Samtliga domar angår barnpornografibrott genom innehav och/eller spridning av barnpornografi. I två rättsfall (dom nr. 9 och 27) konstaterade tingsrätterna att visst material inte var barnpornografiskt. I övriga 24 domar ansågs allt material utgöra barnpornografi. Det förekom dock friande domar av andra orsaker; i t.ex. dom 26 stod den tilltalade åtalad för innehav av barnpornografi, men själva *innehavet* ansågs inte vara bevisat.

---

²³⁹ Jfr Fallenius, Odile, *Tillför Lundinregeln något av verkligt och särskilt värde?* s. 268.

²⁴⁰ Se avsnitt 1.6.2.

²⁴¹ Se bilaga A.

4.2 Delfråga 1-2: resultat och analys

4.2.1 Rekvisitet barn

Vid undersökningen av hur barn-rekvisitet diskuteras i domarna noterades ett antal svårigheter som krävt ställningstaganden. Hur dessa svårigheter hanterats kräver en kommentar:

Ordet *barn* är vanligt förekommande i domarna. Det saknas dock, i majoriteten av fallen, en tydlig koppling mellan de omnämnda barnen och barn-rekvisitet i straffbestämmelsen. Se följande exempel från dom 15:

Innehållet har till stor del utgjorts av särskilt hänsynslöst övergreppsmaterial där mycket unga barn utsätts för penetration, förnedring och tvång.²⁴²

Ett barn är, enligt straffbestämmelsen, en person som antingen är yngre än 18 år eller som har en icke fullbordad pubertetsutveckling.²⁴³ För att det ska framgå huruvida den skildrade personen på bilden är ett barn enligt straffbestämmelsen, bör tingsrätten därför bedöma personens pubertetsutveckling, alternativt bedöma huruvida personen är äldre eller yngre än 18 år.

I ovan nämnda exempel beskrivs att *mycket unga* barn utsätts för övergrepp. Det är för läsaren eventuellt uppenbart att barnen i detta material också är barn enligt straffbestämmelsen, men eftersom det saknas resonemang om ålder och pubertetsutveckling är det oklart huruvida en bedömning av barn-rekvisitet enligt gällande rätt verkligen skett – eller om ordet *barn* syftar på innebörden av ordet barn enligt allmänt språkbruk.

Jag menar att ett *barn*, enligt allmänt språkbruk, är en person som är yngre än 18 år. Innebörden av de två barn-begreppen är således mycket lika. Det är därför *troligt* att användandet av ordet barn syftar på en person som även omfattas av straffbestämmelsens barn-rekvisit; om tingsrätten uttalar att det framgår att en person – som skildras i en bild – är ett barn så kommer personen också vara ett barn enligt straffbestämmelsen. Jag har alltså antagit att omnämnda barn även är barn enligt straffbestämmelsen.

Även orden *pojkar*, *flickor* och *spädbarn* m.m. förekommer i domarna. Jag resonerar på samma sätt avseende dessa ord.

För det andra är orden *diskuteras* och *beaktas* inte självklara. Delfråga 1 handlar om omständigheter som *diskuteras*. Delfråga 2 handlar om hur barnpornografi enligt gällande rätt *beaktas*. Ordet *diskutera* kan språkligt sett ses som en situation där argument *för och emot* något förs fram.²⁴⁴ För att uppfylla ordet *beakta* krävs endast ett uppmärksammande.²⁴⁵ I den här undersökningen syftar dock formuleringen i delfråga 2 på att undersöka om de omständigheter som är relevanta enligt gällande rätt diskuteras eller inte diskuteras. Ordet *diskuteras* kommer således användas även för att förklara

---

²⁴² Malmö tingsrätt, Dom B 10875-20, 2020-12-22 s. 6.

²⁴³ Se avsnitt 2.4.

²⁴⁴ Svenska akademiens ordbok, uppslagsord: *diskutera*.

²⁴⁵ Svenska akademiens ordbok, uppslagsord: *beakta*.

att en omständighet har beaktats. Detta ställningstagande omfattar även andra omständigheter som undersöks i denna studie – inte endast barn-rekvisitet.

När det gäller undersökningen av förekomsten av diskussioner om rekvisitet *barn* krävs ett beslut om vad som menas. Räcker det t.ex. att ordet *barn* påtalas eller nämns i förbigående? Problematiken kan åskådliggöras med samma citat:

Innehållet har till stor del utgjorts av särskilt hänsynslöst övergreppsmaterial där mycket unga barn utsätts för penetration, förnedring och tvång.²⁴⁶

Ordvalet *barn* talar för att tingsrätten uppfattat att de skildrade personerna är just barn. Ordvalet kan alltså ses som ett konstaterande: det *är* barn på bilderna. I citatet ovan är det dock språkligt sett tveksamt om man kan säga att tingsrätten *diskuterat* barn-rekvisitet. För att avgöra frågan har jag beaktat ordalydelsen, ändamålet och kontexten. Det framgår av citatet att ändamålet med meningen är att förklara varför innehållet bedömts som särskilt hänsynslöst övergreppsmaterial. Ordet *barn* nämns alltså inte i syfte att förklara att bilderna anses vara barnpornografiska. En ändamålstolkning ger således att barn-rekvisitet inte diskuteras i exemplet.

Kontextuell tolkningsmetod har bl.a. använts för att tolka dom 4. I domen framgår att det, på grund av den skriftliga bevisningen i målet, framgått att materialet är barnpornografiskt. Senare i domen beskrivs materialet, och i den beskrivningen framgår att *pojkar* skildras. Eftersom *pojkar* inte nämns i kontexten till konstaterandet om att materialet är barnpornografiskt menar jag dock att tingsrätten inte diskuterar barn-rekvisitet. Ändamålet med användandet av ordet *pojkar* tycks inte heller vara att förklara att materialet är barnpornografiskt – detta har ju redan konstaterats tidigare i domen.

Ovan nämnda förklaringar ska ses som exempel på hur analysen genomförts. Analysmetoden har även tillämpats i rättsfallsanalysens övriga delar.

Efter att de 26 domarna undersökts kan följande konstateras angående barn-rekvisitet: *Barn* diskuteras i 6 av 26 fall (dom 9, 18, 20, 21, 27 och 30). I dom 9, 27 och 30 sker denna diskussion tydligt. I dom 18, 20, 21 är diskussionernas existens något mer tveksam. Nedan följer en genomgång av dessa domar.

I dom 18 framgår att tingsrätten tagit del av en film och konstaterat att ett barn skildras i filmen. Citatet avslutas i och för sig med ett konstaterande om att filmen utgör grov barnpornografi. Jag menar dock att ändamålet med den första meningen inte är att förklara den andra meningen:

Av uppspelning har framgått att filmen som är mycket kort innehåller ett sexuellt övergrepp mot ett barn, vilket också konstaterats i åberopat PM från

---

²⁴⁶ Malmö tingsrätt, Dom B 10875-20, 2020-12-22 s. 6.

IT-forensiker. Till sitt innehåll är filmen att betrakta som särskilt hänsynslöst övergreppsmaterial.²⁴⁷

I dom 20 och 21 har tingsrätterna diskuterat barn-rekvisitet genom att instämna i fingranskarens diskussioner och bedömningar. I domarna framgår att fingranskarna analyserat de skildrade personernas pubertetsutveckling alternativt ålder och därefter bedömt att de skildrade personerna var barn. Tingsrätterna har sedan tagit ställning till fingranskarnas bedömning. Det kan därför påstås att tingsrätterna indirekt, och via fingranskarna, diskuterat rekvisitet *barn*. De två citaten nedan är hämtade från dom 20. I det första citatet åskådliggörs hur fingranskaren genomfört bedömningen av pubertetsutvecklingen, och i det andra citatet framgår tingsrättens värdering av fingranskarens bedömning.

Hon bedömer bilder och filmer genom att titta på pubertetsutvecklingen på personerna på bilderna. Hur ser bröst, könsorgan, behåring etc. ut? Det finns olika steg att bedöma om puberteten är fullbordad eller inte.²⁴⁸

F har i sin granskning angivit vad hon har bedömt som barnpornografi, övergreppsmaterial samt särskilt hänsynslöst övergreppsmaterial. Tingsrätten delar hennes bedömningar härvidlag.²⁴⁹

En tydlig diskussion kring de skildrades pubertetsutveckling sker i dom 27. I domen framgår att fingranskaren som bedömt materialet under förundersökningen inte närvarade under huvudförhandlingen. En annan fingranskare uttalade sig därför om materialet under huvudförhandlingen. I citatet nedan är F1 den (under huvudförhandlingen) närvarande fingranskaren. F2 är den fingranskare som bedömt materialet under förundersökningen. F2 hade bedömt att personerna på bilderna var barn, men F1 ansåg inte att det var tydligt att pubertetsutvecklingen inte var fullbordad. Tingsrätten konstaterade att bilderna inte var barnpornografiska:

F1, som får bedömas som en mycket erfaren utredare inom sitt specialområde, har uppgett sig vara osäker på om pubertetsutvecklingen är fullbordad eller ej, bland annat på grund av Sekretess 1:s utveckling av bröstet, men uppgett att F2 bedömt materialet som barnpornografi. Några närmare omständigheter till stöd för att materialet visade en person som inte fullbordat sin pubertetsutveckling har inte framkommit vid vittnesförhöret med F1. Härigenom kan tingsrätten inte dra någon säker slutsats beträffande huruvida den avbildades pubertetsutveckling var fullbordad eller ej.²⁵⁰

Även i dom 30 sker en tydlig diskussion angående de skildrades pubertetsutveckling. Tingsrätten förklarar att det framgår vid förevisningen av materialet att de skildrade personerna är förpubertala och att materialet är barnpornografiskt.

---

²⁴⁷ Skaraborgs tingsrätt, Dom B 203-20, 2020-06-08 s. 18.

²⁴⁸ Skellefteå tingsrätt, Dom B 1344-20, 2021-01-22 s. 14-15.

²⁴⁹ Skellefteå tingsrätt, Dom B 1344-20, 2021-01-22 s. 16.

²⁵⁰ Västmanlands tingsrätt, Dom B 949-19, 2020-12-14 s. 22.

Tingsrätten har tagit del av ett urval av de bilder och filmer som T hade i sina datorer. Det står helt klart att det är fråga om bilder på och filmer med förpubertala barn och att materialet är av barnpornografisk. T ska därför dömas för barnpornografibrott.²⁵¹

I dom 9 framgår att tingsrättens ambition varit att diskutera huruvida den skildrade personen är ett barn enligt brottsbalken 16 kap. 10 a §. Tingsrätten bortsåg dock från att bedömningen bör göras utifrån vad som framgår av själva bilden, och fokuserade istället på personens verkliga ålder. Detta skulle kunna vara en konsekvens av att den skildrade personen var identifierad och närvarande under huvudförhandlingen. Tingsrättens bedömningsmetod hade stämt överens med gällande rätt om den tilltalade stod åtalad för att ha skapat bilden (skildring av barnpornografi), så var dock inte fallet.

Den kan konstateras att den skildrades verkliga ålder är en sådan omständighet som kan vara relevant i rättstillämpningen trots att denna omständighet inte är relevant enligt gällande rätt.

Tingsrätten resonerade på följande sätt:

Med barn avses i bestämmelsen om barnpornografibrott en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. Av utredningen framgår att bilden föreställer Sekretess C när hon var under 18 år. Bilden föreställer alltså i och för sig ett barn i straffstadgandets mening.²⁵²

Det kan sammanfattningsvis konstateras att barn-rekvisitet oftast, i de fall då det diskuteras, diskuteras i förhållande till den skildrades pubertetsutveckling. Utseendet på bröst och kön, samt behåring har använts för att bedöma pubertetsutvecklingen. Tannerskalan, som beskrevs i avsnitt 3.2.2 nämns dock inte.

Den skildrades ålder utgör bara grund för bedömningen i ett enda fall.

Med anledning av NJA 2012 s. 400 är det också relevant huruvida de skildrade personerna, på ett verklighetstroget sätt, föreställer barn.²⁵³ Det noteras dock att frågan om verklighetstrogenhet inte diskuteras i något av de undersökta rättsfallen.

4.2.2 Rekvisitet pornografisk bild

Angående rekvisitet *pornografisk bild* kan det inledningsvis konstateras att *bild*-rekvisitet inte diskuteras i någon av domarna. Innebörden av *bild*, enligt gällande rätt, är tydlig: Alla sorters bilder omfattas, även tredimensionella objekt så som dockor.²⁵⁴ Barn i pornografiska ljudalster eller texter utgör inte barnpornografi.²⁵⁵ Inte heller i rättstillämpningen tycks *bild*-rekvisitet vara problematiskt; samtliga undersökta rättsfall angår bilder och/eller

²⁵¹ Östersunds tingsrätt, Dom B 2544-20, 2020-11-24 s. 17.

²⁵² Helsingborgs tingsrätt, Dom B 634-20, 2020-11-03 s. 17.

²⁵³ Se avsnitt 2.5.

²⁵⁴ Se avsnitt 2.3.

²⁵⁵ Se prop. 1997/98:43 s. 57; se SOU 2007:54 s. 76-77; se även avsnitt 2.3.

filmer som antingen är fysiska eller digitala. Det har således varit uppenbart att bild-rekvisitet varit uppfyllt trots att frågan inte diskuterats i något av rättsfallen.

Innebörden av *pornografisk* är dock, enligt gällande rätt, mer otydlig. Bilden ska inte bara syfta till att påverka betraktaren sexuellt, den ska också sakna konstnärliga och vetenskapliga värden.²⁵⁶ Bilden ska enligt allmänna värderingar vara pornografisk.²⁵⁷

Ordet *pornografisk* förekommer sällan i de undersökta domarna. Detta betyder dock inte att det saknas information angående omständigheter i bilden som enligt gällande är relevanta vid bedömningen av om en bild är *pornografisk*. Detta kan åskådliggöras med följande exempel från dom 11:

Av synen framgår att materialet bland annat innefattar barn i en ålder av runt fyra till tio år. Materialet omfattar både barn som penetreras av andra barn, av vuxna eller föremål som tandborstar, hårborstar och sexleksaker. Det framkommer även att barnen i vissa fall är fastbundna eller avbildas med kroppsvätskor på kroppen som urin och sperma samt har så kallade ”gag-balls”.²⁵⁸

I exemplet ovan är det, enligt min mening, uppenbart att materialet är pornografiskt. Beskrivningen jämförs dock aldrig med rekvisitet *pornografisk* i straffbestämmelsen; den stannar vid att bara vara en beskrivning. Genom en ändamålstolkning framgår dessutom att beskrivningen snarare syftar till att motivera varför brottet bedöms som grovt; vid en diskussion om brottets rubricering påtalas nämligen innehållet i bilderna igen:

Materialets karaktär medför att fråga är om grovt barnpornografibrott.²⁵⁹

Redogörelsen om bildernas innehåll tar således inte sikte på rekvisitet *pornografisk* utan på de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. I innehållsbeskrivningen påpekades de skildrade barnens ålder och att vissa barn skildrades fastbundna. Detta gjordes kanske eftersom det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om ifall särskilt unga barn skildras, samt förekomsten av våld och tvång.²⁶⁰ Även förekomsten av penetrationer och kroppsvätskor utgör omständigheter som kan medföra att bilderna utgör grov barnpornografi (särskilt hänsynslösa bilder).²⁶¹ En ändamålstolkning ger således att rekvisitet *pornografisk* inte diskuteras i exemplet från dom 11.

Tingsrättens beskrivning av bilderna i dom 11 liknar beskrivningar som förekommer i flera andra undersökta domar. Ovan förda resonemang är alltså relevanta för ytterligare domar. Detta kommer även framgå av avsnitt

---

²⁵⁶ Se prop. 2009/10:70 s. 16; se SOU 2007:54 s. 77; se även avsnitt 2.3.

²⁵⁷ Se prop. 2009/10:70 s. 16; se även avsnitt 2.3.

²⁵⁸ Linköpings tingsrätt, Dom B 190-18, 2021-02-01 s. 5.

²⁵⁹ Linköpings tingsrätt, Dom B 190-18, 2021-02-01 s. 6.

²⁶⁰ Brottsbalken (1962:700) 16 kap 10 a § 6 st.

²⁶¹ Se avsnitt 2.6.

4.2.3 där tingsrättens resonemang kring omständigheter som angår straffvärde och rubricering presenteras.

Resultatet av undersökningen gav att rekvisitet *pornografisk* diskuteras i 3 av 26 domar: dom 9, 27 och 30.²⁶²

I dom 9 sker en tydlig diskussion. Innehållet i bilden beskrivs; det framgår att en flickas nakna bröst skildras. Bildinnehållet jämförs sedan med vad som sagts i förarbeten angående rekvisitet. Det konstateras slutligen att bilden inte hade en tydlig sexuell prägel och att den därför inte var pornografisk enligt straffbestämmelsen:

Bilden [...] föreställer Sekretess C som håller upp sin tröja och visar bröstet.²⁶³

I förarbetena till straffbestämmelsen om barnpornografi uttalades att det inte kunde komma ifråga att straffbelägga all avbildning av nakna barn eller alla bilder där ett barns könsorgan kan urskiljas, även om sådana bilder skulle kunna stimulera en del personers sexualdrift. För att hanteringen av en bild av ett barn ska vara otillåten, fordras att den enligt vanligt språkbruk och allmänna värderingar är pornografisk. (Se prop. 1978:79/179 s. 9.) Den aktuella bilden har inte någon tydlig sexuell prägel och kan enligt tingsrättens mening inte sägas vara pornografisk i den mening som avses i straffbestämmelsen om barnpornografibrott.²⁶⁴

I dom 30 diskuterar tingsrätten rekvisitet pornografiskt genom att instämma med fingranskaren. Detta tillvägagångssätt liknar alltså det tillvägagångssätt som noterades angående prövningen av barn-rekvisitet i dom 20 och 21. Det noteras alltså att tingsrätterna, gällande båda rekvisiten, först lyfter fram fingranskarnas bedömning och sedan konstaterar att man delar bedömningen. Citatet nedan kommer från dom 30:

Tingsrätten har tagit del av materialet via syn förevisad av polisens granskare F. Hon har uppgett att bilderna bedöms vara pornografiska eftersom det är fokus på barnets nakna kropp och kön, de är tagna i sådana vinklar och att ett barn har en dildo i munnen och är naken. Tingsrätten ansluter sig till den bedömning som F gjort och finner det utrett att bilderna är pornografiska.²⁶⁵

Bilderna i dom 27 ansågs inte utgöra barnpornografi eftersom barn-rekvisitet ej ansågs vara uppfyllt. Att bilderna var pornografiska diskuterades inte ingående, men Tingsrätten påpekar att den tilltalade medgett innehav av pornografiska bilder. Syftet med detta tycks vara att förklara att bilderna var pornografiska.

---

²⁶² Se avsnitt 4.4.

²⁶³ Helsingborgs tingsrätt, Dom B 634-20, 2020-11-03 s. 16.

²⁶⁴ Helsingborgs tingsrätt, Dom B 634-20, 2020-11-03 s. 17.

²⁶⁵ Östersunds tingsrätt, Dom B 2544-20, 2020-11-24 s. 15-16.

T har således bekräftat i åtalet angivet innehav av pornografiska bilder och filmer, som föreställer Sekretess 1.²⁶⁶

Det kan slutligen konstateras att det endast i dom 30 ges tydliga exempel på vad som är pornografiskt: kameravinklar som fokuserar på barns nakna kroppar och kön, samt nakna barn som har dildos i munnen. Detta kan jämföras med bilden i dom 9 där enbart en flickas bröst syntes. Den bilden ansågs ej vara pornografisk då innehållet inte var tillräckligt sexuellt.

Eftersom pornografiska bilder, enligt definitionen som framgår i förarbeten, ska sakna konstnärliga och vetenskapliga värden har det varit relevantt att undersöka förekomsten av sådana resonemang kopplat till rekvisitet pornografisk bild. Det noteras dock att diskussioner kring konstnärliga eller vetenskapliga värden saknas helt i samtliga domar.

4.2.3 Omständigheter som påverkar rubricering och straffvärde

I 18 stycken domar diskuteras omständigheter som kan påverka brottets rubricering och straffvärde.²⁶⁷ Grovheten i bilderna, samt mängden bilder diskuteras och påtalas. Även kombinationen av dessa omständigheter diskuteras – alltså mängden grov barnpornografi (se t.ex. citatet nedan från dom 1). I några enstaka fall påtalas också att övergreppen på bilderna utgör dokumentationer av verkliga övergrepp.

I många av fallen beskrivs innehållet. I dessa innehållsbeskrivningar framgår i vissa fall sådana omständigheter som objektivt sett skulle kunna angå rekvisiten *barn* eller *pornografisk bild*. Ändamålet med beskrivningarna angår dock frågan om gärningens straffvärde och rubricering.

I dom 1 hänvisas till straffbestämmelsen och de omständigheter som särskilt ska beaktas. Därefter konstateras att det i det aktuella fallet funnits en stor mängd bilder som utgjort särskilt hänsynslöst material.

Av 16 kap 10 a § brottsbalken framgår att vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.

Tingsrätten anser det utrett att handlar om en stor mängd bilder och filmer där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Dessa bilder och filmer utgör

---

²⁶⁶ Västmanlands tingsrätt, Dom B 949-19, 2020-12-14 s. 21.

²⁶⁷ Se avsnitt 4.4.

dokumentation av verkliga övergrepp. Vid sådant förhållande ska gärningen bedömas som grovt barnpornografibrott.²⁶⁸

I citatet ovan framgår också att det beaktas att verkliga övergrepp skildrades i materialet. Detta beaktades även i dom 11 och 18.

I ett flertal andra domar förs liknande resonemang. Detaljer i bildinnehållet beskrivs och kan jämföras med de omständigheter som, enligt straffbestämmelsen ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska vara grovt.²⁶⁹ Nedan exempel är hämtat från dom 13:

Även innehållet i bilderna och filmerna, penetration av mycket små barn och kroppsvätska, företrädesvis sperma som sprutats på barnet, innefattar ett utnyttjande av barnet/barnen på ett särskilt hänsynslöst sätt.²⁷⁰

I exemplet ovan beskrivs bilder med penetrationer och sperma som sprutats på barn. Sådana bilder bör omfattas av straffbestämmelsens *barn som utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt*.²⁷¹

I ovan exempel beskrivs också *mycket små barn*. Denna beskrivning antyder att brottet skulle kunna vara grovt även p.g.a. förekomsten av särskilt unga barn.²⁷² Förekomst av särskilt unga barn framgår av ytterligare domar; i dom 21 och dom 30 används ordet *spädbarn*.

Enligt straffbestämmelsen kan även bilder där barn utsätts för våld eller tvång kan medför att brottet bedöms som grovt.²⁷³ Förekomsten av sådana bilder beskrivs i dom 30 och 21. Citatet nedan är hämtat från dom 30:

T1 har emellertid innehaft en betydande mängd barnpornografiska bilder och filmer där en stor andel av dessa innehåller mycket grovt material där barn utnyttjas på ett synnerligen hänsynslöst sätt. Det är genomgående fråga om bilder och filmer av unga och mycket unga barn som med våld eller tvång utsätts för sexuella handlingar. Det förekommer en stor mängd bilder och filmer där små barn, ibland till och med spädbarn, utsätts för oral, vaginal eller anal penetration av vuxna män eller förmås att utföra motsvarande sexuella handlingar på sig själva eller andra. Det har förevisats filer där barn bundits och även där barn avbildats med kroppsvätska som sperma.²⁷⁴

Det har i tidigare avsnitt framgått att det förekommer att tingsrätterna först redogör för fingranskarens bedömning och därefter instämmer i denna bedömning. Samma tillvägagångssätt förekommer när det gäller omständigheter som påverkar straffvärdet och rubriceringen.²⁷⁵ Nedan citat är hämtat från dom 2.

²⁶⁸ Alingsås tingsrätt, Dom B 2031-19, 2021-01-27 s. 4.

²⁶⁹ Se t.ex. dom 4, 11, 13, 21 och 30.

²⁷⁰ Malmö tingsrätt, Dom B 4997-20, 2020-12-15 s. 5.

²⁷¹ Jfr brottsbalken (1962:700) 16 kap 10 a § 6 st; se även avsnitt 2.6.

²⁷² Jfr brottsbalken (1962:700) 16 kap 10 a § 6 st.

²⁷³ Brottsbalken (1962:700) 16 kap 10 a § 6 st.

²⁷⁴ Östersunds tingsrätt, Dom B 2544-20, s. 17.

²⁷⁵ Se t.ex. dom 20.

Tingsrätten har fått ta del av ett urval av de bilder och filmer där polisen F bedömt att barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Tingsrätten ifrågasätter inte den bedömning som F gjort.²⁷⁶

I flera fall beaktas både materialets karaktär och omfattningen material.²⁷⁷ I dom 11 påpekas dock att mängden material är av mindre betydelse jämfört med materialets karaktär. I citatet nedan från dom 29 påpekas att materialet endast består av en enda film, men att denna film är relativt lång. Av sista meningen framgår, genom en ordalydsetolkning, att materialets karaktär haft avgörande betydelse för rubriceringen. Materialets karaktär tycks alltså ha en större betydelse jämfört med materialets omfattning i ett flertal domar.

Det aktuella innehavet avser endast en film. Dock är det en tämligen lång film, drygt 23 minuter, där flickor i varierande åldrar har filmats, varav en del är mycket unga och den innehåller penetrerande sexuella handlingar med de unga, men inte allra yngsta, flickorna. Filmens innehåll är så pass grovt att brottet inte kan bedömas som ringa, utan som barnpornografibrott av normalgraden.²⁷⁸

I vissa fall konstateras att materialet är grovt (helt eller delvis) utan att det framgår *vad* i bildinnehållet som ansetts vara grovt; se t.ex. citaten nedan. Det första citatet är hämtat från dom 10; det andra är hämtat från dom 23.

Tingsrätten finner att det genom utredningen är styrkt att filmen haft innehåll som är att bedöma som grovt barnpornografiskt.²⁷⁹

Det är i målet utrett att T innehaft 40 barnpornografiska bilder och 168 barnpornografiska filmer i sin mobiltelefon, varav 15 bilder och 146 filmer är att bedöma som grovt barnpornografiska.²⁸⁰

Det konstateras att det är mycket vanligt att tingsrätterna beaktar omständigheter som påverkar rubricering och straffvärde. I vissa fall konstateras existensen av sådana omständigheter mycket kortfattat; det är dock vanligt med innehållsbeskrivningar och motiveringar.

Av ett flertal beskrivningar framgår att barnen bör kunna anses vara särskilt unga. Även bilder med våld och tvång beskrivs, samt bilder där barn utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt.

Att de dokumenterade övergreppen är *reella* eller *verkliga* påpekas också.

Förekomsten av penetrationer påpekas ofta,²⁸¹ samt förekomsten av kroppsvätskor.²⁸² Ingen av gärningarna i de undersökta domarna har

---

²⁷⁶ Attunda tingsrätt, Dom B 1044-20, 2020-11-11 s. 4.

²⁷⁷ Se t.ex. dom 1, 5, 6, 28, 29 och 30.

²⁷⁸ Västmanlands tingsrätt, Dom B 6058-20, 2021-02-09 s. 4.

²⁷⁹ Helsingborgs tingsrätt, Dom B 3178-20, 2020-11-02 s. 3.

²⁸⁰ Södertörns tingsrätt, Dom B 7342-20, 2020-12-17 s. 12.

²⁸¹ Se dom 30, 29, 21, 20, 15 och 13.

²⁸² Se dom 21, 30, 20 och 13.

bedömts utgöra grovt barnpornografibrott enbart på grund av mängden barnpornografi. Mängden eller omfattningen påtalas dock ofta.²⁸³

4.3 Delfråga 3: resultat och analys

4.3.1 Inledning

I denna del presenteras de resultat som angår delfråga 3, alltså vilken bevisning som tingsrätterna beaktar vid bedömning av materialet, samt hur tingsrätterna beaktar bevisningen. Presentationen är uppdelad i fyra avsnitt, och i varje avsnitt presenteras en typ av bevisning.

Det bör för det första nämnas att det, i de undersökta domarna, ofta *presenteras* information och uppgifter från olika typer av bevisning. Bilder och filmer, fingranskningsprotokoll, vittnesförhör med fingranskare och förhör med den tilltalade utgör vanlig bevisning angående materialet. Jag har dock, i min analys, endast fokuserat på sådan bevisning som enligt domskälen tydligt *beaktats* vid själva bedömningen. Precis som tidigare har jag i första hand baserat min tolkning på ordalydelsen, men jag har också använt mig av ändamålstolkning och kontextuell tolkning.

I många fall konstaterar tingsrätten att en viss bevisning bevisat *brottet*. Se t.ex. nedan exempel från dom 2.

T har erkänt innehavet. Hans erkännande stöds av utredningen i övrigt. T ska därför dömas för barnpornografibrott.²⁸⁴

Det görs alltså inget specifikt uttalande angående den misstänkta barnpornografen. Eftersom den misstänkta barnpornografen är en central del av brottet har jag i min analys bedömt att sådana uttalanden också avser den misstänkta barnpornografen: Om ett brott är bevisat, då måste det också vara bevisat att materialet är barnpornografiskt.

4.3.2 Den tilltalades medgivande/erkännande

Den tilltalades medgivande och/eller erkännande har betydelse i 11 av 26 domar.²⁸⁵ I ett flertal av dessa menar tingsrätterna att gärningen är bevisad genom den tilltalades erkännande i kombination med annan bevisning. Att den andra kompletterande bevisningen inte specificeras är vanligt.²⁸⁶ Se t.ex. nedan citat från dom 1 där den tilltalades medgivande får stöd av utredningen i övrigt, och att det därför anses vara utrett att bilderna är barnpornografiska:

---

²⁸³ Se dom 1, 5, 6, 11, 28, 29 och 30.

²⁸⁴ Attunda tingsrätt, Dom B 1044-20, 2020-11-11 s. 4.

²⁸⁵ Se dom 1, 2, 6, 7, 10, 11, 13, 15, 21, 24 och 25; Se även avsnitt 4.4.

²⁸⁶ Se dom 1, 2, 6, 11, och 15.

Av T:s medgivanden, som stöds av utredningen i övrigt, är utrett att barnpornografiskt material anträffats i en dator, som tillhör och används av T, i den omfattning och av den karaktär som åklagaren angett.²⁸⁷

Det förekommer också att tingsrätterna hänvisar till flera former av bevisning, både ospecificerad och specificerad. I exemplet nedan från dom 21 får erkännandet stöd från fingranskaren, syn av materialet, samt ospecificerad skriftlig bevisning:

T har erkänt innehav av i det i beslag tagna materialet. Genom T:s egna uppgifter, vittnet F:s uppgifter, det förevisade materialet samt den åberopade skriftliga bevisningen är det utrett att det har rört sig om barnpornografiska bilder och filmer.²⁸⁸

I dom 7 utgör den tilltalades medgivande tillräcklig bevisning; det hänvisas alltså inte till någon annan bevisning. Dom 13 har likheter med dom 7. I dom 13 anses den totala mängden barnpornografi vara bevisad genom den tilltalades medgivande. Gällande bildernas grovhet, som får effekt på brottsrubriceringen, diskuteras dock annan bevisning. Av citatet nedan från dom 7 framgår att medgivandet anses bevisa hela gärningsbeskrivningen:

Vad åklagaren rent faktiskt påstått och som framgår av gärningsbeskrivningens inledande stycke har T vidgått som helt korrekt. – Redan av denna anledning finner tingsrätten att den av T begångna gärningen är att rubricera som grovt brott.²⁸⁹

Det har av detta avsnitt framgått att erkännanden och medgivanden kan vara betydelsefulla i mål gällande barnpornografi. Det har tidigare i uppsatsen påtalats att erkännandet – precis som annan bevisning – ska bevisvärderas, och att erkännandet inte är bindande för domstolen.²⁹⁰ I flera av de undersökta domarna framgår att tingsrätterna prövar och värderar erkännandet, för att sedan konstatera att det får stöd av annan bevisning. Dom 7 avviker dock från detta mönster; medgivandet är i den domen ensamt avgörande.

Det har av avsnitt 3.4 framgått att erkännanden kan vara falska och att personer som konsumerar barnpornografi kan uppleva polisens ingripande som något positivt.²⁹¹ Det finns således anledning att vara försiktig vid bevisvärderingen av erkännandet/medgivandet. Huruvida tingsrätterna varit försiktiga är svårt att utvärdera; det kan dock konstateras en avsaknad av diskussioner om de tilltalades anledningar till att erkänna.

---

²⁸⁷ Alingsås tingsrätt, Dom B 2031-19, 2021-01-27 s. 2.

²⁸⁸ Solna tingsrätt, Dom B 621-20, 2020-12-23 s. 4.

²⁸⁹ Göteborgs tingsrätt, Dom B 9488-20, 2020-11-23 s. 3.

²⁹⁰ Se avsnitt 3.4.

²⁹¹ Se avsnitt 3.4.

4.3.3 Bilderna som bevisning – syn av materialet

Syn av materialet påverkade bedömningen i 9 av 26 domar.²⁹² I flera andra domar har tingsrätterna dock redogjort för innehåll i bilder, men utan att nämna vilket bevismedel informationen kommer ifrån. Dom 9 är ett exempel på detta; en misstänkt barnpornografisk bild i målet beskrivs och bedöms, men det framgår inte vilken bevisning informationen om bildens innehåll kommer ifrån. Det ligger i och för sig nära till hands att anta att tingsrätten stödjer sig på information som framkommit vid *syn av materialet*. En sådan slutsats skulle dock vara grundad på en gissning. Dom 9 är således inte inräknad i resultatet gällande denna fråga. Precis som tidigare är resultatet en konsekvens av den texttolkning som gjorts. Av citatet nedan framgår att bildbeskrivningen i dom 9 baseras på det som framgått *av utredningen* – inte av det som framgått vid syn av bilden.

Av utredningen framgår till en början följande [...] Bilden var en skärmdump från "Orrars story" och föreställer Sekretess C som håller upp sin tröja och visar bröstet. På bilden finns bildtexten "05 Bromma Sthlm".²⁹³

Det kan inledningsvis konstateras att tingsrätterna sällan hänvisar till syn av materialet (bilderna som bevisning) i samband med frågan om ifall bilderna är barnpornografiska. Hänvisningar förekommer dock ofta i diskussioner angående förekomsten av grova/särskilt hänsynslösa bilder. Syn av materialet får således framförallt en betydelse i frågan om brottets rubricering och allvarlighet. Se t.ex. nedan citat från dom 6:

Enligt tingsrättens mening är vissa av de bilder som visats av åklagaren sådana att de bör bedömas som bilder av särskilt hänsynslös karaktär.²⁹⁴

I ett flertal fall är beskrivningarna av bilderna ingående. Exempel på grova övergrepp lyfts fram i syfte att motivera att bilderna bedömts som grova. I dom 21 medförde bildernas innehåll att brottet bedömdes som grovt. I citatet nedan beskrivs bildinnehållet:

Bland det material som förevisats för tingsrätten finns en bild på ett litet spädbarn som fått en penis instoppad i munnen. Det har visats en film på ett mycket litet barn som utsätts för anal penetration. Det har visats samlag med barn i förskoleåldern samt även en film där ett litet barn synes ha spänts fast för att våldtas medan barnet skriker av smärta.²⁹⁵

Även i dom 4 hänvisar tingsrätten till vad som framgått vid förevisningen av materialet för att motivera att materialet var grovt. I detta fall blir det tydligt att informationen som framkommer vid förevisningen även skulle kunna

²⁹² Se dom 2, 4, 6, 11, 18, 20, 21, 22 och 30; se även avsnitt 4.4.

²⁹³ Helsingborgs tingsrätt, Dom B 634-20 s. 16.

²⁹⁴ Göteborgs tingsrätt, Dom B 1532-18, 2021-02-16 s. 3.

²⁹⁵ Solna tingsrätt, Dom B 621-20, 2020-12-23 s. 5.

användas för att motivera att materialet är barnpornografiskt; innehållet i det misstänkta materialet beskrivs ingående.

Tingsrätten har dock i detta fall redan tidigare i domen utrett frågan om ifall materialet är barnpornografiskt; ospecificerad skriftlig bevisning ansågs bevisa att så var fallet.

Av citatet nedan framgår att beskrivningen av filmen syftar till att förklara att pojkarna i filmen utnyttjas på ett särskilt hänsynslöst sätt.

På filmen syns hur två minderåriga pojkar med erigerade penisar utför oralsex på varandra samt juckar sina underliv mot varandra. De agerar ryckigt och ändrar kameravinkeln vid något tillfälle. Enligt tingsrättens mening är det uppenbart att det är fråga om två pojkar som framställer en barnpornografisk film åt någon annan. Genom de gärningar som pojkarna utför på filmen, liksom den omständigheten att dessa gärningar filmas, utnyttjas pojkarna på ett särskilt hänsynslöst sätt i den mening som avses i bestämmelsen om barnpornografibrott i 16 kap 10 a § brottsbalken.²⁹⁶

I ett flertal domar framgår att syn av materialet kan användas som en metod för att kontrollera fingranskarens bedömning.²⁹⁷ Vid synen får tingsrätten möjlighet att jämföra fingranskarens utsaga och bedömning, med det som framgår av själva bilderna. På detta sätt kan fingranskarens klassificering ligga till grund för bedömningen av samtligt material som misstänkts utgöra barnpornografi, trots att tingsrätten bara tagit del av ett urval bilder. I de undersökta domarna håller tingsrätterna med fingranskaren om dennes bedömning. Nedan citat är hämtat från dom 2.

Tingsrätten har fått ta del av ett urval av de bilder och filmer där polisen F bedömt att barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Tingsrätten ifrågasätter inte den bedömning som F gjort.²⁹⁸

Det förekommer också att tingsrätten självständigt, utan att hänvisa till annan bevisning, bedömer att det förevisade materialet är grovt. I dom 6 finns ett exempel på detta.

Enligt tingsrättens mening är vissa av de bilder som visats av åklagaren sådana att de bör bedömas som bilder av särskilt hänsynslös karaktär.²⁹⁹

Det noteras att syn av samtligt material i vissa fall sker. Detta gäller framförallt de domar där omfattningen misstänkt barnpornografiskt material var mindre – färre än 10 bilder/filmer.³⁰⁰ Ibland framgår att endast ett urval bilder visats upp. Detta framgår t.ex. av citatet från dom 2. Innehavet i dom 2 omfattade drygt 300 bilder/filmer.

I flera fall används syn av materialet som ett sätt att verifiera fingranskarens bedömning. Fingranskarens bedömning beskrivs; därefter

---

²⁹⁶ Borås tingsrätt, Dom B 327-20, 2020-07-09 s. 27.

²⁹⁷ Jfr dom 2, 20 och 22.

²⁹⁸ Attunda tingsrätt, Dom B 1044-20, 2020-11-11 s. 4.

²⁹⁹ Göteborgs tingsrätt, Dom B 1532-18, 2021-02-16 s. 3.

³⁰⁰ Jfr dom 4, 18 och 22.

konstateras att bedömningen, med anledning av det som framgått vid syn av materialet, tycks stämma.

Syn av materialet beaktas sällan i syfte att avgöra huruvida bilder är barnpornografiska. Men eftersom det i vissa fall – som i dom 9 – förekommer bildbeskrivningar utan att källan till beskrivningen nämns, är det möjligt att syn av materialet i praktiken beaktas mer än vad som framgår av domskälen.

4.3.4 Fingranskarens fingranskningsprotokoll och vittnesmål

Fingranskarens bedömning (i form av vittnesmål alternativt fingranskningsprotokoll) påverkar tingsrättens bedömning i 9 av 26 domar.³⁰¹

Det har redan av tidigare avsnitt framgått att fingranskarens vittnesmål och/eller fingranskningsprotokoll har betydelse för tingsrätternas bedömningar. Av föregående avsnitt framgår att tingsrätterna ibland hänvisar till en kombination av fingranskarens bedömning och syn av materialet. Detta sker i dom 2, 20, 21, 22 och 30.

I dom 21 användes fingranskarens bedömning framförallt som bevisning för innehållet i det material som tingsrätten *inte* tagit del av. Tingsrätten får på detta sätt information om bildinnehållet utan att själv ta del av bilderna. Se citatet nedan från dom 21:

Av sammanfattningarna i granskningsprotokollen framgår vidare att det finns bilder och filmer visar som visar orala, vaginala och anala penetreringar av barn från spädbarnsålder och uppåt, bilder och filmer med kroppsvätska såsom utlösning från vuxen man på barns kropp eller ansikte, bilder och filmer med bundna och fasttejpade barn samt bilder på barn med texten ”fuck me” på sin nakna kropp. Det är således utrett att det till stor del har rört sig filmer och bilder där barnen är särskilt unga, utsatts för våld eller tvång eller utnyttjats på annat särskilt hänsynslöst sätt.”³⁰²

Mängden barnpornografi kan grundas på det antal som fingranskaren uppger. Dom 13 och dom 16 grundades på den mängd bilder och filmer som var barnpornografisk enligt fingranskaren. I citatet nedan från dom 13 framgår även att mängden grov barnpornografi baserades på det som fingranskaren uppgett.

F har bedömt att 7 570 av de 265 991 bilderna och att 57 (eller sammanlagt ca 26 timmars speltid) av de 2 469 filmer som tagits i beslag varit att bedöma som grova. I praxis har befattning med filmer ansetts allvarligare än befattning med stillbilder (se NJA 2002 s. 265). Det saknas skäl att ifrågasätta F:s bedömning i detta avseende eller att de bilder och filmer som förevisats är representativa.³⁰³

---

³⁰¹ Se avsnitt 4.4.

³⁰² Solna tingsrätt, Dom B 621-20, 2020-12-23 s. 5.

³⁰³ Malmö tingsrätt, Dom B 4997-20, 2020-12-15 s. 5.

I dom 27 ställdes två fingranskningsutlåtanden. Fingranskaren som bedömt materialet under förundersökningen närvarade inte under huvudförhandlingen. Under huvudförhandlingen uttalade sig istället en annan fingranskare om bilderna. Denna fingranskare sade sig vara osäker på huruvida de skildrades pubertetsutveckling var fullbordad. Tingsrätten konstaterades därför att det ej var bevisat att bilderna var barnpornografiska.

I citatet nedan är F1 den (under huvudförhandlingen) närvarande fingranskaren. F2 är den fingranskare som bedömde materialet under förundersökningen.

F1, som får bedömas som en mycket erfaren utredare inom sitt specialområde, har uppgett sig vara osäker på om pubertetsutvecklingen är fullbordad eller ej, bland annat på grund av Sekretess 1:s utveckling av bröstet, men uppgett att F2 bedömt materialet som barnpornografi. Några närmare omständigheter till stöd för att materialet visade en person som inte fullbordat sin pubertetsutveckling har inte framkommit vid vittnesförhöret med F1. Härigenom kan tingsrätten inte dra någon säker slutsats beträffande huruvida den avbildades pubertetsutveckling var fullbordad eller ej.³⁰⁴

Det kan således konstateras att fingranskarens utsaga och/eller protokoll tas i beaktande både för att bevisa bildinnehållet, och för att bedöma hur bildinnehållet ska bedömas rättsligt. Fingranskarens bedömning av bilderna i förhållande till rekvisiten *barn* och *pornografisk bild* tas alltså ofta i beaktande. Detta får då effekt på den mängd barnpornografi som den tilltalade döms för. Fingranskarens bedömning av om en bild är grov eller normalgradig tas också i beaktande.

4.3.5 Annan bevisning

Syftet med detta avsnitt är att uppmärksamma annan bevisning som tingsrätterna hänvisat till.

Specificerad annan bevisning har endast förekommit i dom 9. I detta fall var en skildrad person närvarande under huvudförhandlingen. Hon kunde därför själv beskriva bilderna. Beskrivningarna bevisade bildernas innehåll:

Det är genom vad Sekretess A har berättat och den skriftliga utredningen visat att Sekretess A, som då var 12 år, under perioden augusti 2018 till den 13 januari 2019 tagit och skickat bilder/filmer där hon visat bröst, underliv och rumpa samt där hon tagit på sina bröst och sitt underliv. Innehållet är sådant att det måste anses ha en klar och otvetydig sexuell karaktär.³⁰⁵

³⁰⁴ Västmanlands tingsrätt, Dom B 949-19, 2020-12-14 s. 22.

³⁰⁵ Helsingborgs tingsrätt, Dom B 634-20, 2020-11-03 s. 10.

I citatet ovan hänvisas även till vad som framkommit av *den skriftliga utredningen*. Det är oklart vilken skriftlig utredning som avses och jag menar därför att ”skriftlig utredning” utgör *ospecificerad* annan bevisning.

I 17 av 26 domar har det noterats hänvisningar till sådan *ospecificerad* annan bevisning.³⁰⁶ I dom 26 hänvisas till *ospecificerad* bevisning ensamt i frågan om huruvida filmen var barnpornografisk.

Det är utrett att den beslagtagna mobiltelefonen tillhör T och att telefonen vid undersökningen innehöll en barnpornografisk film.³⁰⁷

I exemplet nedan från dom 4 hänvisas till *ospecificerad skriftlig* bevisning:

Av den skriftliga bevisning som åklagaren har åberopat framgår att det i T:s mobiltelefon fanns sparad en barnpornografisk film när mobiltelefonen togs i beslag.”³⁰⁸

Det är vanligt förekommande att den tilltalades erkännande/medgivande stöds av *den övriga utredningen* eller *utredningen i övrigt*.³⁰⁹ Se nedan exempel från dom 6:

T:s erkännande stöds av den övriga utredningen. Gärningen är därför bevisad.³¹⁰

Av citatet ovan blir det också tydligt att frågan om ifall bilderna är barnpornografiska eller ej inte bedömts frånkopplat från andra frågor som är relevanta för straffansvaret. Det uttalas alltså inte att *utredningen visat* att bilderna *utgör barnpornografi*.

I majoriteten av de 17 domarna hänvisar tingsrätterna till *specificerad* bevisning i kombination med annan *ospecificerad* annan bevisning. I ett flertal fall hänvisas dock till annan *ospecificerad* bevisning ensamt.³¹¹ Tingsrätterna pekar alltså, i dessa fall, inte ut någon *specifik* bevisning till stöd för att materialet är barnpornografiskt. Hänvisningarna till *ospecificerad* bevisning säger väldigt lite om vilken bevisning som tingsrätterna i praktiken beaktar. Resultatet i detta avsnitt är därför mindre relevant i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställningar. Den höga frekvensen av *ospecificerade* hänvisningar påvisar dock en osäkerhetsfaktor som bör beaktas i förhållande till resultatet.

---

³⁰⁶ Se avsnitt 4.4.

³⁰⁷ Varbergs tingsrätt, Dom B 1246-20, 2021-02-22 s. 35.

³⁰⁸ Borås tingsrätt, Dom B 327-20, 2020-07-09 s. 27.

³⁰⁹ Se dom 6, 10, 11, 15, 25.

³¹⁰ Göteborgs tingsrätt, Dom B 1532-18, 2021-02-16 s. 2.

³¹¹ Dom 5, 8, 23, 26, 28 och 29.

4.4 Kvantitativ presentation av resultaten i avsnitt 4.2 och 4.3

Detta avsnitt syftar till att kvantitativt åskådliggöra resultaten av undersökningarna i avsnitt 4.2 och 4.3.

I tabellen visas de *omständigheter* som diskuterats av tingsrätterna. Se även avsnitt 4.2 för en motivering till resultatet.

I kolumn 1 och 2 redovisas eventuell diskussion kring rekvisiten. I kolumn 3 redovisas eventuell diskussion om omständigheter som påverkar straffvärde och rubricering. I kolumn 4 redovisas förekomsten av diskussion kring konstnärliga eller vetenskapliga värden, samt förekomsten av diskussioner om verklighetstrogenhet.

	1. <i>Pornografisk bild alt. pornografisk</i>	2. <i>Barn</i>	3. Omständigheter som påverkar straffvärde och rubricering	4. Konstnärligt eller vetenskapligt värde, verklighetstrogenhet
1			●	
2			●	
4			●	
5			●	
6			●	
7				
8				
9	●	●		
10			●	
11			●	
13			●	
14				
15			●	
16			●	
18		●	●	
20		●	●	
21		●	●	
22				
23			●	
24			●	
25				
26				
27	●	●		
28			●	
29			●	
30	●	●	●	

I tabellen nedan visas den bevisning som beaktas vid tingsrätternas bedömning. Se även avsnitt 4.3 för en motivering till resultatet. Av kolumn 1 framgår huruvida den tilltalades erkännande/medgivande beaktats vid bedömningen. Av kolumn 2 framgår huruvida uppgifter som framgått

genom syn av materialet beaktats vid bedömningen. Av kolumn 3 framgår huruvida fingranskarens bedömning (i form av vittnesmål och/eller fingranksningsprotokoll) beaktats vid bedömningen. Av kolumn 4 framgår huruvida tingsrätten hänvisat till ospecificerad bevisning. Av kolumn 5 framgår huruvida annan specificerad bevisning beaktats vid bedömningen.

	1. Medgivande alt. erkännande	2. Syn av materialet	3. Fin-granskarens bedömning	4. Annan ospecificerad bevisning	5. Annan specificerad bevisning
1	●			●	
2	●	●	●	●	
4		●		●	
5				●	
6	●	●		●	
7	●				
8				●	
9				●	●
10	●		●	●	
11	●	●		●	
13	●		●		
14				●	
15	●			●	
16			●		
18		●			
20		●	●		
21	●	●	●		
22		●	●		
23				●	
24	●			●	
25	●			●	
26				●	
27			●		
28				●	
29				●	
30		●	●		

4.5 Resultatdiskussion

I avsnitt 4.2 och 4.3 lyftes resultaten från rättsfallsanalysen fram och kommenterades. I avsnitt 4.4. åskådliggjordes dessa resultat kvantitativt. I detta avsnitt diskuteras betydelsen av de viktigaste resultaten. Med *viktigaste* avses sådana resultat som representerar helheten.

Prövningen av huruvida bilder utgör barnpornografi kan ske på olika nivåer. Nivåerna kan då sägas representera olika djup:

I den översta och ytligaste nivån framgår endast att materialet är barnpornografiskt (alternativt ej barnpornografiskt). I de domar där det ej

förts någon diskussion kring rekvisiten *barn* och *pornografisk bild* hamnar prövningen, enligt min bedömningsmetod, i denna kategori.

I mittennivån diskuteras/konstateras att materialet är barnpornografiskt eftersom rekvisiten barn och pornografisk bild är uppfyllda. Genom att förklara att rekvisiten är uppfyllda har bedömningen gjorts något djupare.

I den djupaste nivån diskuteras dessutom på vilket sätt rekvisiten är uppfyllda. Det bör t.ex. framgå att bilderna saknar konstnärliga och vetenskapliga värden.

Resultatet har visat att prövningen generellt sker i den översta nivån. När tingsrätterna tar ställning till huruvida bilder utgör barnpornografi görs prövningen oftast utan att rekvisiten diskuteras; det förs sällan resonemang för och emot att en bild är barnpornografisk. Tingsrätterna kommer oftast fram till att bilderna utgör barnpornografi; det omvända är ovanligt. I de fall då prövningen sker i mittennivån handlar det om att förklara varför en bild *inte* är barnpornografisk. Dom 9 och dom 27 är exempel på detta; endast i dessa domar fanns en eller flera bilder som inte ansågs utgöra barnpornografi. Dessa två domar utgör 67 % av de domar där båda rekvisiten (barn *och* pornografisk) diskuteras. Tingsrätternas diskussioner sker således på en djupare nivå i de fall då den tilltalade helt eller delvis frias.

Detta kan förefalla något omvänt: Domstolarna ska enligt rättegångsbalken beskriva vad som är bevisat i målet,³¹² men när det gäller barnpornografi tyder resultatet i denna undersökningen på att domstolarna är noggrannare med att förklara vad åklagaren *inte* lyckats bevisa.

Rekvisitet *pornografisk bild* överläts till rättstillämpningen eftersom det, av flera skäl, ansågs olämpligt att bestämma en exakt definition i lagtexten. Det har också uttalats att bedömningen i praktiken är okomplicerad.³¹³ Det kan samtidigt noteras att tingsrätten och hovrätten hade olika uppfattning om bilderna som var aktuella i Mangamålet.³¹⁴ Detta visar att bedömningen inte alltid är självklar.

I de undersökta domarna finns få exempel på bildinnehåll som diskuteras i förhållande till rekvisitet *pornografisk*. Av dom 9 framgår att en bild där ett barn visar bröstet inte behöver vara barnpornografisk.

Andelen fällande domar visar att tingsrätterna oftast anser att bilderna är pornografiska. Bristen på beskrivningar av bilder i gråzonen gör det dock svårt att fastställa gränsen mellan pornografiska bilder och ej pornografiska bilder.

Att bilderna bedöms vara pornografiska framgår i domarna genom att det uttrycks att de är *barnpornografiska*, alternativt genom att den tilltalades skuld deklarerar; separata prövningar av rekvisitet – skilt från barnrekvisitet – är alltså ovanliga. Det saknas helt resonemang kring konstnärliga och vetenskapliga värden.

---

³¹² Rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 5 §; se Thornefors, Christer, kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 5 §, Lexino; se även avsnitt 3.1.

³¹³ Se SOU 2007:54 s. 261; se även avsnitt 2.3

³¹⁴ Se NJA 2012 s. 400.

Fingranskarnas och de tilltalades uttalanden tycks utgöra det huvudsakliga underlaget för tingsrätternas bedömningar. Tingsrätterna konstaterar ofta att brottet är bevisat med anledningen av ett erkännande alternativt medgivande. Dessa är i och för sig inte specificerade; de tilltalade erkänner inte att bilderna är *pornografiska*. Erkännandena och medgivandena är generella och tar sikte på gärningen och/eller brottet i sin helhet, men genom generella erkännanden erkänns samtidigt de nödvändiga rekvisiten som krävs för att brottet ska kunna vara uppfyllt.

Erkännandet eller medgivandet anses inte ensamt bevisa brottet. Tingsrätterna skriver att erkännandet får stöd av den övriga utredningen eller liknande. I den övriga utredningen bör förstås även bilderna (syn av materialet) ingå. Materialet *som bevisning* (syn av materialet) pekars dock inte ut som viktig bevisning i detta avseende.

Fingranskarnas uttalanden hanteras på liknande sätt; i flera domar nämns att det saknas skäl att ifrågasätta fingranskaren, eller att man instämmer i fingranskarens bedömning och att bilderna därför ska bedömas på ett visst sätt.

Det kan således konstateras att tingsrätterna sällan tar initiativ till egna bedömningar av huruvida bilder är pornografiska; prövningarna tar ofta avstamp i andras åsikter. I praktiken tycks därmed fingranskarna och de tilltalade ha stort inflytande över innebörden av rekvisitet *pornografisk*.

Mycket av det som redan nämnts angående rekvisitet *pornografisk* gäller även *barn*-rekvisitet; några skillnader bör dock lyftas fram. Gränsen mellan pornografisk och ej pornografisk är mer flytande. Det som är pornografiskt idag behöver kanske inte vara pornografiskt imorgon.³¹⁵ Barn-rekvisitet har, jämfört med rekvisitet pornografi, en mer digital karaktär – enligt gällande rätt är personen på bilden ett barn, alternativt *inte* ett barn; Om pubertetsutvecklingen inte är fullbordad är det ett barn, och om det framgår av bilden och omständigheterna kring den att den skildrade personen är yngre än 18 år så är det också ett barn.³¹⁶ Svårigheten består i att bedöma den skildrade personens pubertetsutveckling (att bedöma ålder är ännu svårare). Ett äldre barn³¹⁷ kan ha en fullbordad pubertetsutveckling.³¹⁸ Det är dessutom enkelt att föreställa sig att pubertetsutvecklingen kan vara svår att bedöma på grund av bristfälligt bedömningsunderlag. Förekomsten av kläder bör kunna ha en försvårande effekt: Enligt Tannerskalan kan flickors bröstutveckling användas för att bedöma pubertetsutveckling;³¹⁹ om en flicka bär en tröja blir bedömningen alltså svårare att genomföra. På samma sätt bör olika kameravinklar påverka möjligheten att genomföra bedömningen. Den här typen av resonemang förekommer dock inte i domarna.

I de undersökta rättsfallen för tingsrätterna inga självständiga resonemang angående personer vars pubertetsutvecklingen befinner sig i gråzonen – alltså sådana fall där pubertetsutvecklingen inte är tydlig. När

---

³¹⁵ Se avsnitt 2.3.

³¹⁶ Se avsnitt 2.4.

³¹⁷ Med barn avses i detta fall en person som ej fyllt 18 år.

³¹⁸ Se avsnitt 3.2.2.

³¹⁹ Se avsnitt 3.2.2.

det gäller mer uppenbara fall – utanför gråzonen – finns dock exempel på att tingsrätten uttalar sig självständigt: I dom 30 bedömer tingsrätten att personer som skildras i materialet är *förpubertala*. I de flesta fall, där pubertetsutvecklingen diskuteras, hänvisar dock tingsrätterna till fingranskarnas bedömningar. Precis som för rekvisitet *pornografisk* utgår tingsrätterna i sina prövningar från fingranskarnas och de tilltalades uttalanden. Den stora skillnaden mellan rekvisiten är att frågan om pubertetsutveckling ska avgöras enligt internationellt medicinskt vedertagna bedömningsgrunder.³²⁰ Det är således rimligt, angående detta rekvisit, att utgå ifrån expertvittnens åsikt. Det är däremot tveksamt huruvida de tilltalade har tillräcklig kompetens att avgöra huruvida äldre barn är *barn* enligt straffbestämmelsen; användandet av expertvittnen tyder ju på att det krävs expertis för att bedöma pubertetsutveckling. Det framstår inte som otänkbart att en tilltalad felaktigt kan tro att ett *barn* (även i barnpornografibrottets mening) är en person som ser ung ut rent generellt, och att den omständigheten skulle vara tillräcklig. De tilltalades erkännande bör således ha lågt bevisvärde när det gäller bedömningen av pubertetsutveckling. Resultatet av rättsfallsanalysen tyder dock på motsatsen: erkännandet har ett högt bevisvärde.

Med detta sagt bör det också påpekas att pubertetsutvecklingbedömningen angående förpubertala barn knappast kräver expertvittnesexpertis, och att tingsrätternas beaktande av de tilltalades erkännanden i dessa fall är oproblematisk.

Materialet i form av bevisning (syn av materialet) har som sagt, enligt resultatet, en begränsad betydelse i frågan om huruvida materialet är barnpornografiskt. Anledningen till detta kan vara kopplad till att Åklagarmyndigheten inte vill lämna ut materialet till domstolarna, och att domstolarna inte bör skapa egna kopior av det material som förevisats vid huvudförhandlingen.³²¹ Förfarandet med att fingranskaren visar upp ett mindre antal bilder vid huvudförhandlingen stämmer också bättre överens med omedelbarhetsprincipen – jämfört med om domstolen skulle gå igenom materialet på egen hand vid en annan tidpunkt.³²²

Syn av materialet har dock stor betydelse på rubriceringen och straffvärdet. Det finns i domarna gott om exempel på innehåll som representerar grov barnpornografi. Beskrivningarna av innehållet baseras många gånger på det som framgått vid syn av materialet. Det är generellt sett det grova materialet som beskrivs. Barnpornografi av normalgraden beskrivs när omfattningen av bilder är liten; om innehållet består av *en* film visas *den* filmen av naturliga skäl upp – oavsett om den är grov eller normalgradig.

Grova bilder och filmer uppmärksammas alltså mer jämfört med bilder av normalgraden. Enligt resultatet diskuteras omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt i majoriteten av domarna. Utöver förekomsten av grova bilder uppmärksammas också mängden bilder.

---

³²⁰ Se avsnitt 2.4.

³²¹ Se avsnitt 3.2.1.

³²² Se avsnitt 3.1.

Mängden barnpornografiska bilder påverkas av logiska skäl av gränsdragningen mellan icke barnpornografiska bilder och barnpornografiska bilder; gränsen mellan grova bilder och normalgradiga bilder är irrelevant i frågan om den totala mängden barnpornografi.

Det har tidigare beskrivits att tingsrätterna tycks basera sina bedömningar, när det gäller frågan om ifall bilder är barnpornografiska eller ej barnpornografiska, på fingranskarnas och de tilltalades uttalanden. Den totala mängden barnpornografi bör således också vara ett resultat av denna bevisning.

Det framgår att tingsrätterna ibland endast förevisats ett urval bilder.³²³ Det har, inte i något av dessa fall förekommit en situation där t.ex. 10 % av det förevisade materialet inte bedömts utgöra barnpornografi. I dom 9 friades den tilltalade för det brott som avsåg den bild som ej ansågs vara pornografisk (det fanns inga ytterligare bilder). I dom 27 ansågs pubertetsutvecklingen vara oklar för samtliga bilder och filmer (totalt 20 stycken). Det är därför oklart hur tingsrätterna hanterar situationer där en andel förevisade bilderna inte ansetts utgöra barnpornografi. Det är också oklart huruvida sådana situationer överhuvudtaget uppstår.

När omfattningen materiel är liten tycks dock tingsrätterna ta del av en större andel av materialet. Innehållsbeskrivningarna blir mer representativ för det totala materialet. Det kan också noteras att mål gällande en mindre mängd barnpornografi (färre än 100 bilder eller filmer) är vanliga.³²⁴ I dessa mål borde det finnas stora möjligheter för tingsrätterna att beakta principen om det bästa bevismaterialet och själva bedöma samtliga bilder i förhållande till rekvisitet pornografisk bild. Angående rekvisitet *barn* kan man, som tidigare nämnt, inse behovet av expertvittnen.

Angående syn av materialet är det värt att uppmärksamma den forskning som pekar på att en domares betraktande av obehagliga bilder kan leda till en försämrade bevisvärdering och en strängare bedömning av den tilltalades skuld. Denna forskning beskrevs i avsnitt 3.2.3 Det finns i den här undersökning inga resultat som stödjer resultaten i den nämnda studien. Det finns heller inget som talar emot resultaten i studien. Anledningen är att det i samtliga domar (i den här undersökningen) har förevisats material. Det går således inte att jämföra fall där barnpornografi visats upp, respektive inte visats upp. Grov barnpornografi bör vara obehagligare att betrakta än barnpornografi av normalgraden. Enligt studien bör därför de tilltalade som innehåft grova barnpornografiska bilder också få en strängare dom. Förekomst av grov barnpornografi ska dock enligt gällande rätt också påverka straffvärdet.³²⁵ Den påstådda effekten av att betrakta obehagliga bilder sammanfaller således med hur barnpornografibrott ska bedömas enligt gällande rätt. Det finns alltså ingenting i den här studien som stärker

---

³²³ Se dom 2, 6, 16, 21, 28 och 30.

³²⁴ Se dom 4, 5, 8, 10, 18, 22, 26, 27 och 29.

³²⁵ Se avsnitt 2.6.

de resultat som erhållits i undersökningen³²⁶ om obehagliga bilders effekt på bevisvärdering.

Det finns, med anledning av resultatet, anledning att diskutera värdet av att tingsrätterna inte enbart konstaterar huruvida en bild är barnpornografisk, utan också delar upp barnpornografi i de två rekvisiten och diskuterar dem var för sig. Man skulle kunna anse att en uppdelad utvärdering och bedömning är överflödigt – en utförlig dom behöver inte vara mer korrekt eller mer överensstämmande med gällande rätt. I avsnitt 3.1 framgår dock några poänger med utförliga domskäl: Utförlighet skapar goda möjligheter för domaren att upptäcka brister i det egna resonemanget; det blir också lättare för andra att granska domstolarnas bedömningar. Risken att bilder anses vara barnpornografiska i rättstillämpningen, trots att de enligt gällande rätt *inte* är barnpornografiska, kan således vara större i de fall där diskussion kring bilderna saknas. Brist på utförlighet skulle i så fall också kunna leda till att oskyldiga döms, eller att den tilltalade döms för grovt barnpornografibrott istället för barnpornografibrott av normalgraden. Det borde teoretiskt sett kunna bli tvärtom också: bilder som är barnpornografiska enligt gällande rätt skulle kunna bli bedömda som ej barnpornografi av domstolarna. Jag menar dock att detta är mindre sannolikt: Tingsrätterna har, i de fall då en bild inte ansetts vara barnpornografisk, förklarat detta mer utförligt.

Den här uppsatsen har således *visat* att tingsrätterna sällan förklarar varför bilder utgör barnpornografi. Resultatet *antyder* att omständigheter som är relevanta enligt gällande rätt inte beaktas av domstolarna. Fingranskarnas bedömningar och de tilltalades erkännanden tycks ha stort bevisvärde.

4.6 Metoddiskussion

Designen av den empiriska metoden i den här uppsatsen har begränsningar. Först och främst hade resultatet självklart blivit mer representativt för helheten om ett större antal domar hade undersökts. Detta hade kunnat uppnås genom att t.ex. samtliga domar från år 2020 hade inkluderats i urvalet.

För det andra har metoden gått ut på att analysera det som tingsrätterna *uppges* om hur prövningen utförts. Metoden är således beroende av att tingsrätterna på ett korrekt sätt återger prövningens genomförande; en mycket ingående prövning skulle kunna framstå som bristfällig på grund av en ofullständig återgivning av prövningen. Man kan t.ex. föreställa sig att domstolarna missar att förklara frågor som under huvudförhandlingen framstår som okomplicerade, och att fokus istället blir att diskutera de frågor som saknar tydliga svar. Det framstår inte som orimligt att en domstol, efter

---

³²⁶ Schantli, Mikael och Strömberg, Emilia, *Att känna rätt En tvärvetenskaplig studie om emotionell påverkan vid bevisvärdering*.

att ha tagit del av bildmaterialet vid en förevisning, kan anse att det är uppenbart att de misstänkta bilderna är barnpornografiska, och att man därför inte förklarar att rekvisiten är uppfyllda på grund av att innehållet ser ut på ett visst sätt. *Syn av materialet* bör således kunna ha ett högre bevisvärde än vad som framgår av domarna.

För det tredje: Texten i domarna har tolkats av mig. Tolkningen medför förstås subjektivitetssvårigheter. Mitt sätt att förstå tingsrätternas slutsatser kan skilja sig från hur tingsrätten menade att texten skulle förstås, eller hur andra läsare skulle tolka texterna.

4.7 Framtida forskning

Jag har i samband med genomförandet av den här undersökningen tvingats till avgränsningar. Det finns fortfarande behov av undersökningar som kan ge mer kunskap om innebörden av barnpornografi: Det framgår t.ex. av dom 27 att två fingsrättsdomare bedömde de skildrade personernas pubertetsutveckling olika. Tingsrätten valde då att inte döma den tilltalade för brott. I avsnitt 3.2.2. beskrivs hur hovrätten och tingsrätten i ett mål³²⁷ hade vitt skilda uppfattningar om de skildrades pubertetsutveckling. Forskning om hur samstämmig pubertetsutvecklingsbedömningen är hade således varit relevant, inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt.

Det finns också ett behov av att förstå vad *pornografiskt* är. Den allmänna uppfattningen är relevant för begreppets innebörd. Kunskap om vilka typer av bilder som enligt allmänheten är pornografiska skulle kunna användas för att skapa en enhetlig domstolsbedömning.

Av Schantlis och Strömbergs studie³²⁸ framgår att obehagliga bilder kan medföra en stängare bedömning av den tilltalades skuld. Det skulle, med anledning av resultatet i studien, vara värdefullt att undersöka hur barnpornografibrott bedöms om bilder *inte* förevisas under huvudförhandlingen; hade rubriceringen och straffvärdesbedömningen blivit mer objektiv? Det bör också undersökas om bedömningen av den skildrades pubertetsutveckling kan påverkas av det obehag som betraktaren upplever på grund av bilden. Skulle barnen i gråzonen oftare anses vara barn när obehaget är starkare?

---

³²⁷ Svea Hovrätt, Dom B 9332-06, 2007-04-24.

³²⁸ Schantli, Mikael och Strömberg, Emilia, *Att känna rätt En tvärvetenskaplig studie om emotionell påverkan vid bevisvärdering*.

Bilaga A – Lista: undersökta domar

Dom nr.	
1	Alingsås tingsrätt, B 2031-19, 2021-01-27
2	Attunda tingsrätt, B 1044-20, 2020-11-11
3	~~Attunda tingsrätt, B 11583-20, 2021-01-14~~
4	Borås tingsrätt, B 327-20, 2020-07-09
5	Falu tingsrätt, B 3410-17, 2020-11-05
6	Göteborgs tingsrätt, B 1532-18, 2021-02-16
7	Göteborgs tingsrätt, B 9488-20, 2020-11-23
8	Göteborgs tingsrätt, B 19122-20, 2021-02-15
9	Helsingborgs tingsrätt, B 634-20, 2020-11-03
10	Helsingborgs tingsrätt, B 3178-20, 2020-11-02
11	Linköpings tingsrätt, B 190-18, 2021-02-01
12	~~Lunds tingsrätt, B 6372-20, 2021-02-15~~
13	Malmö tingsrätt, B 4997-20, 2020-12-15
14	Malmö tingsrätt, B 6167-20, 2021-03-01
15	Malmö tingsrätt, B 10875-20, 2020-12-22
16	Malmö tingsrätt, B 11838-19, 2020-11-16
17	~~Nyköpings tingsrätt, B 114-21, 2021-02-12~~
18	Skaraborgs tingsrätt, B 203-20, 2020-06-08
19	~~Skellefteå tingsrätt, B 39-21, 2021-02-18~~
20	Skellefteå tingsrätt, B 1344-20, 2021-01-22
21	Solna tingsrätt, B 621-20, 2020-12-23
22	Solna tingsrätt, B 6061-20, 2021-01-20
23	Södertörns tingsrätt, B 7342-20, 2020-12-17
24	Uddevalla tingsrätt, B 2922-18, 2021-03-02
25	Varbergs tingsrätt, B 1237-20, 2020-12-28
26	Varbergs tingsrätt, B 1246-20, 2021-02-22
27	Västmanlands tingsrätt, B 949-19, 2020-12-14
28	Västmanlands tingsrätt, B 5313-19, 2021-02-16
29	Västmanlands tingsrätt, B 6058-20, 2021-02-09
30	Östersunds tingsrätt, B 2544-20, 2020-11-24

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

- Asp, Petter *Bokföringsbrott och legalitet*, SvJT 1999 s. 16
- Axberger,
Hans-Gunnar *Mangamålet*, Juridisk tidskrift nr 4 2012/13 s. 893-900
- Bogdan,
Michael *Jurisdiktions- och lagvalsfrågor på Internet*, Ny Juridik 4:99 s. 7
- Bolding, Per
Olof *Sannolikhet och bevisvärdering i brottmål*, SvJT 1953 305-338
- Borgström,
Peter *Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 1 §*, Karnov, besökt 2021-02-19
- Borgström,
Peter *Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 2 §*, Karnov, besökt 2021-05-24
- Borgström,
Peter *Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 35 kap. 3 § 2 st.* Karnov, besökt 2021-04-30
- Borgström,
Peter *Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 40 kap. 1 §*, Karnov, besökt 2021-05-24
- Dahlman,
Christian *Beviskraft*, 2018, e-bok tillgänglig på Juno, besökt 2021-04-20
- Dahlman,
Christian *Även våldtäktsdomar bör undersökas vetenskapligt*, SvJT 2020 s. 712-718
- Diesen,
Christian *Bevisprövning i brottmål*, 2015, e-bok tillgänglig på Juno, besökt 2021-04-20
- Ecpat Sverige *Barnpornografibrottet Det straffrättsliga skyddet mot dokumenterade sexuella övergrepp mot barn*, 2017
- Ecpat Sverige *Vad behöver en åklagare veta? Om internetrelaterade sexualbrott mot barn*, 2018
- Ecpat Sverige *Åklagarens kompetens vid internetrelaterade sexualbrott mot barn – en barnrättslig analys*, 2019

- Ecpat Sverige *Ecpat Hotline 2015 Dokumenterade sexuella övergrepp på barn på internet – en årsrapport, 2016*
- Ekfeldt, Jonas *Om informationstekniskt bevis, Stockholms universitet, 2016*
- Eneström, Emma *Det här är inte pornografi, Polistidningen, 2017-02-09, Tillgänglig på <<https://polistidningen.se/2017/02/det-har-ar-inte-pornografi/>> Besökt 2021-03-09*
- Fallenius, Odile *Tillför Lundinregeln något av värkligt och särskilt värde? SvSkT 2011:3 s. 265-275*
- Fitger, Peter *Något om reformeringen av rättegångsbalken, SvJT 1999 s. 514-520*
- Gregow, Torkel *Några synpunkter på frågan om bevisprövning och bevisvärdering i mål om sexuella övergrepp mot barn, SvJT 1996 s. 509-523*
- Hagenäs, Lars *Människans pubertetstillväxt – kan den påverkas? Pediatrisk Endokrinologi, 17(1):15 s. 15-25, 2003*
- Hellner, Trygve *Några ord om omedelbarhetsprincipen och domstolsnotoritet, Juridisk tidskrift, Nr 3 1998/99 s. 567-573*
- Heckscher, Sten och Löfgren, David *Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott, SvJT 2012 s. 576-586*
- Hurtig, Björn – Thörnström, Byron *Polisanmälan mot domaren är vetlös, Aftonbladet, 2014-07-15*
- Jameson, Ola *Oftast stänger jag av ljudet, Stockholms Universitet, 2007*
- Johansson, Märta C, *Att göra ett ansvarigt sexköp: uppsåts-och oaktsamhetsbedömningar vid underårighet i fall av människohandel, koppleri och sexköp, SvJT 2012 s. 219-257*
- Leeuw, Frans och Schmeets, Hans *Empirical legal research a guidance book for lawyers, legislatures and regulators, 2016, Edward Elgar Publishing*

- Lindblom, Per Henrik *Rättegångssalens väggar – om domstolsprocessen i tid och rum*, SvJT 2002, s. 1-11
- Lindkvist, Gustav *Omprövning med anledning av ny bevisvärderingspraxis – något om rättstillämpningsbegreppet*, SvSkT 2013:9 s. 709-722
- Lindow, Sofia *Häktningsspåfrestningar, falska erkännanden och bevisvärdering*, SvJT 2009, s. 15-31
- Lorentzon, Karl *Kommentar till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 35 kap. 12 § Lexino*, 2017-04-09
- Miller, Bradley S, Sarafoglou, Kyriakie och Addo, O Yaw *Development of Tanner Stage-Age Adjusted CDC Height Curves for Research and Clinical Applications*, Journal of the Endocrine Society 4(9) 1-13, 2020
- Nationalencyklopedin *Barn*, Tillgänglig på <[https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/barn](https://www.nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/barn)> besökt 2021-04-09
- Nigård, Pernilla *Pornografi och sexuell exponering bland unga män och kvinnor*, Malmö högskola, 2012.
- Nordh, Roberth *Anmälan mot domare i pedofilmål kritiserar*, Svenska dagbladet, s. 8, 2014-07-15
- Nurbo, Sigrid *Domaren oskyldig*, Oskarshamns-Tidningen s. 3, 2014-07-17
- Nääw, Maria och Zamboni, Mauro *Juridisk metodlära*, Studentlitteratur, andra upplagan, Lund, 2018
- Olin, Anders *Kommentar till lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk 1 kap 1 §*, Lexino, kontrollerad 2020-12-30.
- Olsen, Lena *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT 2004 s. 105-145
- Pettersson, My, Dahlman, Christian och Sarwar, Farhan *Att bedöma personer med kriminell belastning*, SvJT 2016 s. 15-37

- Renman Claesson, Katarina och Wainikka, Christina *Konstjuridik*, 2014, e-bok tillgänglig på Juno, besökt 2021-04-21.
- Riksrevisionen *It-relaterad brottslighet – polis och åklagare kan bli effektivare*, RIR 2015:21, 2015
- Roos, Mari-Ann Kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §, Lexino, 2020-10-01
- Roos, Mari-Ann Kommentar till brottsbalken (1962:700) 16 kap. 10 a §, Karnov, besökt 2021-02-09
- Sandgren, Claes *Är rättsdogmatiken dogmatisk?* Tidsskrift for Rettsvitenskap, TFR, Vol. 118, nr 4-5, s. 648-656, 2005
- Sandgren, Claes *Om empiri och rättsvetenskap (Del I)*, JT Nr 3 1995/96 s. 726-748
- Sandgren, Claes *Om empiri och rättsvetenskap (Del II)*, JT Nr 4 1995/96 s. 1035-1059
- Schantli, Mikael och Strömberg, Emilia *Att känna rätt En tvärvetenskaplig studie om emotionell påverkan vid bevisvärdering*, SvJT 2015 s. 666-684
- Svenska akademiens ordbok Uppslagsord ”diskutera”, tillgänglig på: <<https://svenska.se/saob/?sok=diskutera&pz=4>> besökt 2021-05-18
- Svenska akademiens ordbok Uppslagsord ”beakta”, tillgänglig på <<https://svenska.se/saob/?sok=beakta&pz=1>> besökt 2021-05-18
- Thornefors, Christer Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 2 §, Lexino, 2019-12-01
- Thornefors, Christer Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 30 kap. 5 §, Lexino, 2017-10-15
- Thornefors, Christer Kommentar till rättegångsbalken (1942:740) 17 kap. 7 §, Lexino, 2018-12-01
- Ulväng, Magnus Kommentar till brottsbalken (1962:700) 1 kap. 1 §, Lexino, 2017-09-01

Utrikes- politiska institutet	<i>Seder och bruk</i> , tillgänglig på < https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/sydkorea/seder-och-bruk/ > uppdaterad 2020-03-04, besökt 2021-04-09
Wegerstad, Linnea	<i>Empiriska studier av bevisvärdering måste utföras och presenteras på ett vetenskapligt korrekt sätt</i> , SvJT 2020 s. 719-724
Åhlén, Louise	<i>Polisen har ny metod när barnporrbeslagen växer</i> , Sydsvenskan, 2020-10-10, tillgänglig på < https://www.sydsvenskan.se/2020-10-10/polisens-nya-metod-nar-barnporrbeslagen-vaxer > besökt 2021-05-20
Åklagar- myndigheten	<i>Barnpornografibrott – handläggning och domstolspraxis samt ny lagstiftning från den 1 juni 2010 och den 1 januari 2011</i> , RättsPM 2006:2, Utvecklingscentrum Malmö, uppdaterad i november 2011.
Åklagar- myndigheten	<i>Sexualbrott på internet mot unga brottsoffer</i> , RättsPM 2016:4, Utvecklingscentrum Göteborg, juni 2016
Åklagar- myndigheten	<i>Barnpornografibrott – Kvaliteten i den brottsutredande verksamheten</i> , Tillsynsrapport 2012:2, Utvecklingscentrum Malmö, 2012-11-21
Östlund, Jenny	<i>En nedprioriterad brottskod En kvalitativ studie om utredares upplevelser i relation till digital barnpornografi</i> , Lunds Universitet, 2017

Offentligt tryck

Justitieombudsmannen	Ämbetsberättelse 1971 s. 562-563
Prop. 1970:125	Med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen m.m.
Prop. 1975/76:209	Om ändring i regeringsformen
Prop. 1978/79:179	Om ändring i tryckfrihetsförordningen m.m.
Prop. 1997/98:43	Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden – barnpornografifrågan m.m.

Prop. 2009/10:70

Barnpornografibrottet

SOU 2007:54

Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning
mot barnpornografi

Övriga källor

Jönsson, Fredrik, anställd vid
Åklagarmyndigheten

E-postmeddelande till författaren
2021-01-20

Högsta domstolen

Protokoll vid tillståndsprövning
Aktbilaga 5 Mål nr B 4484-15,
2015-09-29

Åhlén, Louise, inspektör vid ISÖB
NOA Polismyndigheten

E-postmeddelande till författaren
2021-04-01

Åklagarmyndigheten, Hedström,
My

Överklagande av en hovrättsdom –
grovt barnpornografibrott Dnr ÅM
2015/5855, 2015-09-09

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 2003 s. 307

NJA 2011 s. 386

NJA 2012 s. 400

NJA 2019 s. 238

Hovrätterna

RH 2003:69

Göta hovrätt	Dom B 2062-20	2020-08-18
--------------	---------------	------------

Svea hovrätt	Dom B 9332-06	2007-04-24
--------------	---------------	------------

Tingsrätterna

Alingsås tingsrätt	Dom B 2031-19	2021-01-27
--------------------	---------------	------------

Attunda tingsrätt	Dom B 1044-20	2020-11-11
-------------------	---------------	------------

Attunda tingsrätt	Dom B 11583-20	2021-01-14
-------------------	----------------	------------

Borås tingsrätt	Dom B 327-20	2020-07-09
-----------------	--------------	------------

Falu tingsrätt	Dom B 3410-17	2020-11-05
----------------	---------------	------------

Göteborgs tingsrätt	Dom B 1532-18	2021-02-16
---------------------	---------------	------------

Göteborgs tingsrätt	Dom B 19122-20	2021-02-15
---------------------	----------------	------------

Göteborgs tingsrätt	Dom B 9488-20	2020-11-23
---------------------	---------------	------------

Helsingborgs tingsrätt	Dom B 3178-20	2020-11-02
------------------------	---------------	------------

Helsingborgs tingsrätt	Dom B 634-20	2020-11-03
Kalmar tingsrätt	Dom B 1163-14	2014-09-10
Linköpings tingsrätt	Dom B 190-18	2021-02-01
Lunds tingsrätt	Dom B 6372-20	2021-02-15
Malmö tingsrätt	Dom B 10875-20	2020-12-22
Malmö tingsrätt	Dom B 11838-19	2020-11-16
Malmö tingsrätt	Dom B 4997-20	2020-12-15
Malmö tingsrätt	Dom B 6167-20	2021-03-01
Norrtälje tingsrätt	Dom B 1378-20	2021-02-23
Nyköpings tingsrätt	Dom B 114-21	2021-02-12
Nyköpings tingsrätt	Dom B 1238-06	2006-11-08
Skaraborgs tingsrätt	Dom B 203-20	2020-06-08
Skellefteå tingsrätt	Dom B 39-21	2021-02-18
Skellefteå tingsrätt	Dom B 1344-20	2021-01-22
Solna tingsrätt	Dom B 621-20	2020-12-23
Solna tingsrätt	Dom B 6061-20	2021-01-20
Södertälje tingsrätt	Dom B 478-14	2015-08-07
Södertörns tingsrätt	Dom B 7342-20	2020-12-17
Uddevalla tingsrätt	Dom B 2922-18	2021-03-02
Varbergs tingsrätt	Dom B 1237-20	2020-12-28
Varbergs tingsrätt	Dom B 1246-20	2021-02-22
Västmanlands tingsrätt	Dom B 949-19	2020-12-14
Västmanlands tingsrätt	Dom B 5313-19	2021-02-16
Västmanlands tingsrätt	Dom B 6058-20	2021-02-09

Ystad tingsrätt	Dom B 1274-11	2012-04-17
Ångermanlands tingsrätt	Dom B 785-19	2021-02-24
Östersunds tingsrätt	Dom B 2544-20	2020-11-24